

Elina Niskasaari

MILLAISTA KOULUTUSTA TIEDETOIMITTAJA KAIPAA?

Kyselytutkimus Suomen Tiedetoimittajain liiton jäsenten koulutustoiveista

MILLAISTA KOULUTUSTA TIEDETOIMITTAJA KAIPAA?

Kyselytutkimus Suomen Tiedetoimittajain liiton jäsenten koulutustoiveista

Elina Niskasaari
Opinnäytetyö
Syksy 2020
Viestinnän tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Viestinnän tutkinto-ohjelma, journalismin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Elina Niskasaari

Opinnäytetyön nimi: Millaista koulutusta tiedetoimittaja kaipaa? Kyselytutkimus Suomen Tiedetoimittajain liiton jäsenten koulutustoiveista

Työn ohjaaja: Satu Koho

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2020

Sivumäärä: 41 + 23 liitettä

Tässä tutkielmassa tutkin suomalaisten tiedetoimittajien toiveita ja ajatuksia alan etujärjestön järjestämien koulutusten suhteen. Teen opinnäytetyöni toimeksiantona Suomen Tiedetoimittajain liitto ry:ltä.

Tutkimuksessa huomioin myös vuoden 2020 koronaviruspandemian aiheuttamat poikkeukselliset olosuhteet, jotka vaikuttavat työelämään ja ammatillisuuteen eri tavoin. Koronapandemia on pakottanut Tiedetoimittajain liiton kehittämään ja suunnittelemaan uusia keinoja koulutusten ja muun toiminnan järjestämiseen. Esimerkiksi verkostoitumisen vahvistaminen perinteisillä tavoilla järjestämällä fyysisiä kohtaamispaikkoja on poikkeusoloissa mahdotonta.

Keräsin tutkimuksen aineiston kyselylomakkeella Tiedetoimittajain liiton jäseniltä Webropol-kyselytyökalun avulla. Tutkimukseen osallistui 210 liiton jäsentä, ja vastausprosentti oli 20. Analysoin aineistoa määrällisesti Webropolin sisäänrakennetun vertailutyökalun avulla. Lisäksi analysoin kyselylomakkeen avoimen kysymyksen tekstikentän vastaukset laadullisesti koodaamisen ja kehysanalyysin avulla. Nämä analyysimenetelmät valikoituivat käyttöön sillä perusteella, että toimeksiantaja saisi mahdollisimman kattavan kuvan kyselyyn vastanneiden koulutustoiveista. Koodaamisen avulla aineistosta löytyi määrällisesti eniten toivotut yksittäiset koulutussisällöt, kehysanalyysin avulla puolestaan koko aineisto järjesteltiin erilaisiin tarpeita ja toiveita kuvaaviin kehyksiin.

Tutkimuksessa nousi esiin etäkoulutusten suosio, joka vaikuttaa avoimen kysymyksen vastausten perusteella olevan korona-ajan erityispiirre, ja useat toivoivatkin koronan hellittäessä lähikoulutuksia. Ulkomaan opintomatkojen suosio laski edellisestä vuoden 2017 jäsenkyselystä. Useat jäsenet ovat kiinnostuneita osallistumaan liiton organisoimaan mentorointitoimintaan joko löytämällä itselleen mentorin tai tarjoamalla omaa kokemustaan kollegalle. Toivotuimpia koulutussisältöjä olivat videoiden tekeminen, sosiaalisen median käyttö tiedeviestinnässä, tieteen popularisointi sekä oman osaamisen myyminen ja markkinointi. Vastaajien tarpeet koulutusten suhteen asettuivat viiteen kehykseen: sosiaalisuus, tekninen osaaminen, aihelähtöisyys, urakehitys ja jutun tekeminen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tiedetoimittajien ammatilliselle etujärjestölle tietoa siitä, millaisia asioita sen tulisi ottaa huomioon järjestäessään koulutustapahtumia. Tiedetoimittajain liiton tavoite on kehittää liiton toimintaa vastaamaan sen jäsenten toiveita ja tarpeita, ja tutkimus auttaa tämän toteuttamisessa. Samalla tutkimus palvelee koko tiedetoimittajien ammattialaa lisäämällä tietoa nykyajan työelämän vaatimuksista sekä auttamalla luomaan koulutussisältöä näiden vaatimusten pohjalta.

Asiasanat: Journalismi, tiedetoimittaja, tiedejournalismi, tiedeviestintä

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Communication, Option of Journalism

Authors: Elina Niskasaari

Title of thesis: What kind of training does a science journalist need? Survey for members of The Finnish Association of Science journalists

Supervisor: Satu Koho

Term and year when the thesis was submitted: Fall 2020

Number of pages: 41 + 23 appendices

In this thesis, I examined the needs and wishes of Finnish science journalists regarding to the training offered by their professional organization, The Finnish Association of Science Editors and Journalists. This thesis was an assignment from the association itself and I was paid a commission for conducting the research and for reporting its results.

This research was made by sending a survey to all the members of the association via email, using the Webropol survey tool. The response rate was 20 percent, meaning that 210 members completed the survey. The survey included questions for example about the preferred contents of training, whether the members prefer remote or in-person training, and what is the preferred time of day and place of the training. It also provided the members with a possibility to write their own suggestions in an open text field. In the survey and in the reporting of the results it was noted, that the coronavirus pandemic of 2020 has affected the work of science journalists, as well as the operations of the association.

I analyzed the results by comparing the answers by different filters, such as profession, age and location of the respondents. For the answers in the open text field I used coding as well as framing analysis to find out, what were the most wanted training subjects, and what were the professional needs of science journalists.

In the results I noticed that science journalists prefer remote training, and study trips to abroad were down in popularity, which both seemed to be results of the pandemic situation. Quite a few members were interested in the mentorship program that the association is planning to start. The most requested subjects of training were video making, use of social media in science communication, popularization of science, and how to effectively sell one's work in the media field.

The purpose of this thesis was to provide information on the work and professional training needs of the Finnish science journalists. I hope it will serve knowledge to the association it was assigned to me by, so the training they organize will be useful and needed to the people who work in the wide field of science communication.

Keywords: journalism, science journalism, science communication, science journalist

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	JOURNALISMIN KÄSITTEITÄ.....	7
2.1	Journalismi on viestintää	7
2.2	Toimittaja tekee journalismia	9
3	TIEDE JA JOURNALISMI	11
3.1	Yleistajuistettu tiede kiinnostaa median kuluttajia	11
3.2	Tiedetoimittaja vai tiedeviestijä?	12
3.3	Tiedetoimittajan haasteet hektisellä mediakentällä	12
3.4	Koronavirus, kriisiviestintä ja tiedejournalismi	13
3.5	Tiedetoimittajain liitto ja sen järjestämät koulutukset	15
4	AINEISTON KERUU JA TUTKIMUSMENETELMÄ	17
4.1	Kyselyllä tavoitetaan suuri joukko vastaajia.....	17
4.2	Kyselylomakkeen laatiminen on tärkeä työvaihe	18
4.3	Määrällistä ja laadullista tutkimusta	19
5	KYSELYN TULOKSET	22
5.1	Jäsenistön demografiassa ei suuria muutoksia	22
5.2	Koulutusten käytännöissä ei selviä suosikkeja	24
5.3	Tärkeimpänä pidetyt koulutussisällöt.....	26
5.4	Mentorointitoiminta kiinnostaa	27
6	AVOIMEN KYSYMYKSEN VASTAUKSET	29
6.1	Videoiden tekeminen ja muut toivotuimmat aiheet	29
6.2	Toiveiden viisi kehystä	30
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	32
7.1	Tekninen osaaminen korostuu nykytoimittajan työnkuvassa	32
7.2	Etäkoulutusten kehittäminen yhteisöllisyyden näkökulmasta	33
7.3	Perusasiat pysyvät tärkeinä ajasta riippumatta	34
7.4	Koronan jälkeinen aika	35
8	POHDINTA	37
	LÄHTEET	39
	LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Keväällä 2020 Suomi joutui muun maailman tavoin polvistumaan koronaviruspandemian edessä. 16. maaliskuuta Suomen hallitus ilmoitti valmiuslain käyttöönotosta ensimmäistä kertaa rauhan aikana. Koulut sulkeutuivat, yleisötilaisuudet kiellettiin ja ihmisten tuli jäädä etätöihin niillä aloilla, joilla se oli mahdollista.

Jo ennen pandemian alkua olin ottanut yhteyttä Suomen Tiedetoimittajain liittoon tiedustellakseni, olisiko liiton hallituksella opinnäytetyön aihetta aloittelevalle tiedetoimittajalle. Ajattelin yhteistyön alan etujärjestön kanssa palvelevan omaa ammatillista kasvuani sekä luoden verkostoitumismahdollisuuksia, sen lisäksi että voisin olla konkreettisesti hyödyksi ammattikunnalle. Liiton pääsihteerini innostui viestistäni välittömästi, sillä liitolla oli tarve selvittää jäsenten toiveita liiton järjestämien koulutusten suhteen. Liiton hallitus oli myös halukas maksamaan minulle toimeksiannosta korvauksen kahdessa osassa: kyselyn suorittamisen jälkeen sekä palautettuani tutkimusraportin. Työn aloittaminen siirtyi syksyyn poikkeusaikojen luomien käytännön ongelmien vuoksi.

Tässä toimeksiantona suoritettussa opinnäytetyön laajennetussa tutkielmassa selvitän kyselylomakkeen avulla Tiedetoimittajain liiton jäsenten toiveita ja tarpeita liiton järjestämiin koulutuksiin liittyen. Tutkimuksessa on huomioitu muun muassa edelleen jatkuvan poikkeustilan tuomat muutokset toimittajien työhön ja verkostoitumismahdollisuuksiin.

Avaan tutkielman tietoperustassa muun muassa käsitteet *journalismi*, *toimittaja*, *tiedetoimittaja*, *yleistajuistettu tiede ja tiedeviestintä*. Lisäksi esittelen Tiedetoimittajain liiton ja sen toiminnan, sekä korona-ajan poikkeuksellisuuden kriisi- ja tiedeviestinnän näkökulmasta. Tutkielman aineisto koostuu liiton jäseniltä kyselylomakkeella kerätyistä toiveista ja ajatuksista liiton koulutuksia koskien. Analysoin aineistoa määrällisesti erilaisten kuvaajien kautta Webropol-kyselytyökalun vertailuominaisuuden avulla. Lisäksi analysoin avoimen kysymyksen vastaukset laadullisesti koodauksen avulla, jotta aineistosta selviäisi määrällisesti eniten toivotut sisällöt. Analysoin myös kaikki avoimet vastaukset kehysanalyysin avulla, jotta kaikki aineistossa esiin nousseet toiveet ja niiden perusteet tulisivat esiin.

2 JOURNALISMIN KÄSITTEITÄ

Journalismi pyrkii esittämään maailman totuudenmukaisesti, ja toimittajat sitoutuvat työssään tähän eetokseen. Suomessa journalismin laatua valvoo Julkisen sanan neuvosto. Sosiaalisen median aikakausi on lisännyt myös niin sanottujen vaihtoehtomedioiden näkyvyyttä.

2.1 Journalismi on viestintää

Viestintä tai kommunikaatio on tiedon jakamista yhteisössä ja sen yhteiseksi tekemistä (Karvonen, Kortelainen & Saarti 2014, 48). Journalismi on tiedon tuottamista ja sen viestimistä vastaanottajalle tiedotusvälineiden kautta. Tätä kutsutaan joukkoviestinnäksi, sillä tuotettu tieto tavoittaa yleensä suuren joukon toisilleen tuntemattomia ihmisiä. (Väliverronen 2012, 21.)

Risto Kunelius määrittelee journalismin faktapohjaiseksi ja ajankohtaiseksi joukkoviestinnäksi, joka kertoo, mitä maailmassa on tapahtunut tai tapahtuu. Journalismi pyrkii itsenäisyyteen sekä riippumattomuuteen poliittisista ja taloudellisista rakenteista. Se pyrkii esittämään maailman tapahtumia totuudenmukaisesti sellaisena kuin ne ovat. Joukkoviestintä on viestimistä suurelle ja rajaamattomalle yleisölle tiedotusvälineiden kuten esimerkiksi kirjojen, television ja lehtien kautta. (Kunelius 2003, 17–24.)

Journalismia tekee toimittaja, joka poimii maailman tapahtumista olennaiset asiat, tarkistaa, tulkitsee ja taustoittaa ne, ja sitten selittää ne yleisölleen (Väliverronen 2012, 210). Kaikki joukkoviestintä ei ole journalismia, vaan tiedotusvälineissä on myös muuta sisältöä, jolla ei ole journalistisia piirteitä. Journalismin elinehtoina pidetään uskottavuutta ja luotettavuutta, ja sen perinteinen perusajatus onkin ollut objektiivisuus. (Lehtinen 2014).

Journalismi on muotoutunut omaksi ammattialakseen hiljalleen koulutuksen, lainsäädännön ja alan itsesääntelyn kautta. Sitä määritellään kuitenkin koko ajan uudelleen journalistien oman toiminnan ja työskentelyn kautta. Suomessa keskeinen osa journalismin ammatillistumista ovat 60-luvun lopulla laaditut Journalistin ohjeet, joiden noudattamista valvoo Julkisen sanan neuvosto. (Järvi

2018.) Journalistin ohjeet koskevat kaikkea journalistista työtä, ja niiden tavoitteena on tukea sananvapauden vastuullista käyttämistä joukkoviestimissä sekä edistää ammattieettistä keskustelua (Julkisen sanan neuvosto 2014).

Tiedotusvälineillä on vakiintunut asema yhteiskunnassa. Niiden tehtävä on kertoa aikansa tapahtumista ja asioista vastaanottajille. Yleensä niille määritellään neljä tehtävää: tiedon välittäminen, keskustelun herättäminen, viihdyttäminen ja ilmoitustilan myyminen. Tiedotusväline-sanana sijaan voidaan käyttää myös termiä viestintäväline, jos halutaan korostaa vuorovaikutuksen mahdollisuutta: vastaanottaja voi ottaa yhteyttä toimitukseen ja antaa palautetta tai tarjota uutta tietoa. Myös sanaa media käytetään yleisesti. (Huovila 2005, 7.) Media on latinankielinen ja monikollinen sana, ja sillä tarkoitetaan kaikkia tiedotusvälineitä yhtenä joukkona (Uimonen 2009, 12).

Esa Väliwerrosen mukaan media-sanana käsitys on kuitenkin muuttunut eikä se tarkoita enää vain tiedotusvälineitä. Hänen mukaansa media käsittää nykyisin moninaisen kirjjon erilaista viestintää, kuten ryhmäviestintää ja sosiaalista mediaa, ja sen voi määritellä siksi laajasti tarkoittamaan kaikkea teknisten laitteiden avulla tehtyä viestintää. (Väliwerrosen 2012, 20–23).

Järvi ja Vainikainen kirjoittavat Erkki Kauhasen määrittelevän journalismin systemaattisena, ammatillisena ja ei-kaupallisena pyrkimyksenä tuottaa kriittistä, oleellista ja totuudenmukaista puhetta. Hänen mukaansa toimiessaan hyvin journalismi vähentää kulttuuristen, poliittisten ja taloudellisten eliittien ja valtaa pitävien mahdollisuuksia toimia yhteiskunnan näkymättömissä. (Järvi & Vainikainen 2010, 27.) Tämän yleisesti tunnistetun ideaalin vuoksi journalismin tekijöistä eli toimittajista puhutaankin usein vallan vahtikoirina. Kauhasen ei-kaupallisuuden ihanne voidaan mielestäni nähdä nykyaikana hieman naiivina käsityksenä, sillä mediakenttä on nykyisin pääosin voittoa tavoittelevien suurten yhtiöiden lukijoista kilpailua.

Järven ja Vainikaisen mukaan Heikki Luostarinen on todennut, että journalismin syntyessä 1500-luvulla tiedon tuotantoa, oikeutusta ja jakelua määrittivät suhteellisen vakaat uskomukset, ja tietoa jaettiin sitä tuottavalta eliitiltä alaspäin kansalle. 1900-luvun lopulla, kun yhteiskunta muuttui yhden totuuden maailmasta kohti moniäänisempää demokratiaa, journalisminkin todellisuuskäsitys muuttui. Sittemmin 2000-luvulla on yleisesti puhuttu median murroksesta, ja myös journalismi on kokenut muutoksen. On siis selvää, ettei journalismi sinällään ole pysyvä ja muuttumaton ala. (Järvi & Vainikainen 2010, 26–27.)

Tässä 2000-luvun journalismin murroksessa perinteiset tiedotusvälineet kuten lehdet ja televisio ovat käytännössä menettäneet asemansa ensisijaisina uutisten tarjoajina. Kaikki uutissisältö löytyy nykyään nopeasti internetistä, ja alalle onkin vakiintunut uusi termi *verkkojournalismi* kuvaamaan journalismia, jonka ainoa tai pääasiallinen julkaisukanava on internet.

Kun aloitin journalismin opintoni vuonna 2015, yleisessä keskustelussa tuntui toistuvan huoli siitä, että journalismi on ammattialana kuolemassa työpaikkojen vähentyessä. Viiden vuoden aikana minulle on selvinnyt, että ala ei ole kuolemassa, sillä journalismia tarvitaan edelleen, koronapandemian myötä ehkä enemmän kuin pitkään aikaan pseudotieteiden ja väärän tiedon levitessä internetissä.

Haasteita journalismi kuitenkin kohtaa. Samaan aikaan, kun ala kamppailee omien sisäisten rakenteidensa, kuten kaupallisuuden ja yhteiskunnallisen vastuun kanssa, on journalismin käsite haastettu ulkopuolelta. Yhteiskuntaan pettyneet kansalaiset perustavat omia tiedotusvälineitään ja tarjoavat niiden kautta vaihtoehtoisia uutisia. Nämä vaihtoehtoiset mediat eivät yleensä ole sitoutuneet JSN:n Journalistin ohjeisiin, joten niiden ei tarvitse käytännössä esimerkiksi välittää, ovatko niiden uutisoimat asiat totta tai objektiivisia tai johdetaanko kuluttajaa sisällön avulla harhaan.

Vaihtoehtoiset mediat yleensä viittaavat Journalistin ohjeisiin sitoutuneisiin tiedotusvälineisiin *val-tamediana* ja kritisoivat näitä poliittisesta korrektiudesta sekä vasemmistolaisista arvoista. Tunnettu esimerkki vaihtoehtoisesta mediasta on MV-lehti, joka perustettiin vuonna 2014 ja jonka perustajat ja ylläpitäjät on tuomittu rassistien, vihaa lietsovien ja yksityisyyden suoja loukkaavien sisältöjen vuoksi (Yle 2018).

2.2 Toimittaja tekee journalismia

Toimittaja, tai vierasperäiseltä nimeltään journalisti, kokoaa ja toimittaa yhteiskunnalle oleellista tietoa jutun muodossa sanomalehteen, televisioon tai muuhun tiedotusvälineeseen. Toimittajan jutun tekoon kuuluu yleensä ideointi, tiedonhankinta, tiedon käsittely ja itse jutun teko. Ensisijainen päämäärä toimittajan työssä on pyrkiä tuomaan vastaanottajalle, eli esimerkiksi lukijalle, katsojalle tai kuuntelijalle, niin objektiivista tietoa kuin mahdollista. Tämä edellyttää, että toimittaja suhtautuu jutussaan esiteltyihin asioihin kriittisesti. (Huovila 2005, 41–44.)

Objektiivisuuden käsite on kuitenkin haastettu sillä perusteella, että toimittaja tekee aina juttua tehdessään valintoja. Toimittaja kehystää jutun eli valitsee jutun sanat, kuvat ja näkökulmat, joten mediaesitykset ovat aina todellisuuden rakentamista jostain näkökulmasta (Väliverronen 2012, 90). Journalismissa kehystäminen tarkoittaa sitä, miten erilaiset asiat esitetään ja rajataan. Käytännössä kehystäminen on siis sekä tietoisia että tiedostamattomia valintoja koskien sitä, mitä media-tekstiin tuodaan ja mitä siitä jätetään pois. (Karvonen 2000.)

Nykyajan toimittaja on usein moniosaaja, joka kirjoittaa, editoi ja jopa video- tai valokuvaa juttunsa itse. Tämä ammatillisuuden kehitys liittyy paitsi mediakentän kaupallisuuden ja kilpailun lisääntymisen tuomiin tehokkuusvaatimuksiin, myös laajempaan jälkimodernille ajalle tyypillisiin työkäytäntöjen ja ammattiasemien muutoksiin. (Järvi & Vainikainen 2010, 38.)

Toimittajia on töissä kaikissa tiedotusvälineissä. Suomessa toimittajat sitoutuvat Journalistin ohjeisiin. Journalisti ei ole suojattu ammattinimike, vaan journalistina voi toimia monenlaisilla koulutustaustoilla. Tässä tutkielmassa keskityn niihin toimittajiin, jotka kirjoittavat tai muuten viestivät tiedeaiheista. Tutkielmassa termillä tiedetoimittajat voin viitata myös koko Tiedetoimittajain liiton jäsenkuntaan, johon kuuluu todellisuudessa muitakin viestinnän ammattilaisia. Kerron tiedetoimittajan ja tiedeviestijän määritelmistä lisää luvussa 3.2.

Tiedetoimittajain liiton vuonna 2017 teettämästä jäsentutkimuksesta selviää, että suomalaiset tiedetoimittajat tuottavat tiedeaiheista sisältöä eniten verkkolehtiin ja tieteellisiin julkaisuihin. Sisältöä tuotetaan paljon myös kirjoihin, erikois-aikakausilehtiin ja sanomalehtiin. (Tuominen 2017, 12.)

3 TIEDE JA JOURNALISMI

Tiedeaiheet kiinnostavat median kuluttajia. Tieteestä viestimiseen kuuluu olennaisesti suuri vastuu, ja siksi tiede on toimittajalle aiheena vaativa. Tiedejournalismi on tiedeviestintää, mutta tiedeviestintä voi olla myös esimerkiksi tiedottamista, koululaisryhmille luennoimista tiedekeskuksessa tai tutkimustuloksista viestimistä tiedeyhteisölle.

3.1 Yleistajuistettu tiede kiinnostaa median kuluttajia

Esa Väliiverrosen mukaan tieteellä, sen tuloksilla ja siitä viestimisellä on yhteiskunnan kannalta tärkeä rooli, ja tiede kiinnostaa suurta yleisöä yhä enemmän internet -aikakautena. Tästä kertovat lukuisat verkossa toimivat tieteestä uutisoimiseen keskittyvät mediat. (Väliverronen 2016, 14–16.) Samoilla linjoilla on myös Tiina Raevaara (2016, 16) jonka mukaan tiedejournalismi on selvinnyt mediakentän myllerryksessä hyvin.

Tieteen tuloksista viestitään suurelle yleisölle yleistajuisesti eli niin, että sellainenkin ihminen, joka ei ole kyseisen alan asiantuntija, ymmärtää viestin. Tieteen yleistajuistamisen sijaan on puhuttu myös tieteen kansantajuistamisesta, popularisoinnista ja jopa rahvaanomaistamisesta. Yleistajuistaminen on kuitenkin vakiintunut parhaana terminä käyttöön, vaikka sitäkin voi pitää vähän kankaana. (Raevaara 2016, 15.) Esa Väliiverrosen mielestä nykyisin puhutaan tiedejournalismin sijaan mieluummin tiedeviestinnästä, joka viittaa vuorovaikutteisuuteen yhteiskunnan kanssa. Yleisön odotetaan osallistuvan yhteiskunnalliseen keskusteluun tieteestä. (Väliverronen 2016,18.)

Tiedeaiheista juttua tehdessä tulee olla tarkkana. Esimerkiksi terveysaiheista kirjoittaessa kysymys voi olla elämästä ja kuolemasta, joten jutun tekijän on tunnettava vastuunsa. Tiede on aiheena vaativa, ja tulosten lisäksi siitä viestiessä tulee ymmärtää myös tuloksiin johtaneet prosessit ja suhteuttaa tulokset jo olemassa olevaan tietoon. Siksi tiedejournalismia voidaan pitää erityislaatuksena. (Raevaara 2016, 11.)

3.2 Tiedetoimittaja vai tiedeviestijä?

Tiedetoimittajain liiton jäseneksi hyväksytään muitakin kuin varsinaisia tiedetoimittajia. Vuoden 2017 jäsentutkimuksen mukaan noin kolmannes jäsenistä tekee nimenomaan viestintää, eli he toimivat esimerkiksi kouluttajina, tiedottajina tai viestinnän asiantuntijoina yrityksissä. Lähes kolmannes jäsenistä julkaisi myös tietokirjoja. (Tuominen 2017, 10.)

Tiedeviestintä voidaan mieltää kattokäsitteeksi, jonka alle sijoittuu tieteellisessä yhteisössä tutkijoiden keskeinen viestintä sekä yleistajuinen, kansalle tai suurelle yleisölle tarkoitettu viestintä. Tieteen periaatteisiin kuuluu vahvasti sen julkisuus ja avoimuus, eli tieteellisen tiedon jakaminen ja siitä viestiminen on yksi tieteen normeista. (Karvonen, Kortelainen & Saarti 2014, 49, 53.)

Perinteisesti tieteentekijöiden eli tutkijoiden piirissä yleistajuinen tiedeviestintä ei ole nauttinut suurta arvostusta, vaan se on nähty tieteen ulkopuolisena harrastuksena ja jopa ajanhukkana. Tällainen viestintä on mielellään jätetty toimittajille tai tiedottajille. (Karvonen ym. 2014, 165.) Tämä käsitys on kuitenkin kokenut muutoksen, ja nykyisin yleistajuista viestintää tieteestä pidetään tärkeänä myös tutkijoiden piirissä. Sen koetaan olevan välttämätöntä, jotta voidaan oikoa suuren yleisön väärää tietoa tieteestä. Lisäksi sen koetaan vaikuttavan positiivisesti tutkimuksen saamaan rahoitukseen ja olevan tarpeellista myös uusien opiskelijoiden houkuttelemisessa alalle sekä yliopiston kolmannen tehtävän eli yhteiskunnan sivistämisen ja vuoropuhelun vuoksi. (Karvonen ym. 2014, 173).

3.3 Tiedetoimittajan haasteet hektisellä mediakentällä

Mediakenttä on suurelta osin yksityisten organisaatioiden kilpailua. Tähän kilpailuun liittyy kaupallisuus. (Järvi & Vainikainen 2010, 27.) Vaikka tiede kiinnostaa median kuluttajia, se joutuu silti kilpailemaan palstatilasta toisten aiheiden kanssa. Tämä kilpailu huomiosta voi johtaa epämiellyttäviin ilmiöihin, kuten ylilyönteihin esimerkiksi terveysaiheissa. Kokonaisuudesta irrotetut ristiriitaiset tutkimustulokset saavat usein liikaa näkyvyyttä, eikä tietoa osata suhteuttaa vanhaan tietoon. (Raevaara 2016, 19.) Kaupallisuus on kuitenkin pakko hyväksyä osaksi yleistajuista tiedeviestintää. Tieteellistä tietoa on tarjolla runsaasti, ja julkaistavaksi ja sitä kautta julkiseen keskusteluun pääsevät ne asiat, jotka on tehty kiinnostaviksi ja ymmärrettäviksi. (Raevaara 2016, 35.)

Kuten media ja journalismi ovat olleet 2000-luvulla murroksessa, niin voi sanoa myös tiedetoimittajan työstä. Brittiläisessä vuonna 2009 tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että tiedeaiheista kirjoittamiseen erikoistuneiden toimittajien määrä lisääntyi uutistoimituksissa vuoteen 2005 asti, jonka jälkeen määrä lähti laskuun. Samaan aikaan itse tiedeaiheisten juttujen määrä ei ole vähentynyt. Sen sijaan yliopistoihin ja tutkimuslaitoksiin on palkattu lisää tiedottajia hoitamaan tieteestä viestintää. Tämä tilanne voi johtaa leikkaa ja liimaa-tyyppisen tiedesisällön lisääntymiseen, jossa tiedotteet menevät lähes sellaisenaan tiedeuutisiksi. (Väliverronen 2016, 74.)

Tähän murrokseen liittyvänä voidaan nähdä myös se, että tieteellistä sisältöä tuottavat yhä enemmän tutkijat ja tieteestä kiinnostuneet bloggarit. Samalla kaupallisten uutismedioiden taloudellinen tilanne on kiristynyt, eli resursseja on vähemmän. Rajat tiedetoimittajien, muiden viestinnän ammattilaisten ja sisältöä tuottavien tekijöiden välillä ovat muuttuneet häilyviksi. (Väliverronen 2016, 74.)

Tiedetoimittajain liiton jäsenet kokevat, että kaupallisuuden paineet sekä kiire heidän työssään ovat lisääntyneet. Jopa 73 prosenttia vuoden 2017 jäsenkyselyyn vastanneista koki kaupallisuuden paineiden lisääntyneen työssään, ja 71 prosenttia koki ammattieettisten ristiriitatilanteiden lisääntyneen. Puolet vastaajista koki työn kiireen ja kuormittavuuden lisääntyneen. (Tuominen 2017, 18.)

Toimittajina työskenteli 66 prosenttia kaikista Tiedetoimittajain liiton jäsenkyselyyn vastanneista vuonna 2017. Nämä tekivät toimittajan työtä joko täysiaikaisesti tai sivutoimisesti. Kolmasosa tästä joukosta, eli 22 prosenttia vastanneista, työskenteli tieteellisen lehden tai sarjan toimittajina. Viestinnän asiantuntijoina vastanneista työskenteli 31 prosenttia ja kustannustoimittajina yhdeksän prosenttia. Noin joka toisella vastanneella jäsenellä oli useampi kuin yksi työrooli tiedeviestinnässä. (Tuominen 2017, 10–21.)

3.4 Koronavirus, kriisiviestintä ja tiedejournalismi

Helmikuussa 2020 alkanut koronapandemia on vaikuttanut ihmisten elämään eri tavoin. Esimerkiksi talousnäkömyien heikentyminen on johtanut irtisanomisiin ja lomautuksiin eri aloilla, myös media-alalla. Useat alan työnantajat ovat uutisoineet tulevista YT-neuvotteluista. Toisaalta pandemia

on vauhdittanut keskustelua itsensä työllistävien asemasta, ja ympäri Eurooppaa on etsitty ratkaisuja freelance-työn ja palkkatyön joustavista yhdistämismalleista. (Markus 2020.)

Pandemiasta viestimisessä on noussut esiin myös kriisiviestinnän ulottuvuudet. Elina Melgin kirjoittaa, että viestinnän arvo on mittaamaton arjessa, mutta tätä ei havaita, jos kaikki sujuu hyvin. Viestinnän arvo tulee sen sijaan harvinaisen näkyväksi kriisitilanteissa, ja pandemian aikana on koettu konkreettisesti se, mitä viestinnällä johtaminen tarkoittaa. Viestinnän avulla kansalaiset arvioivat poliittisen johdon kykyä tehdä ratkaisuja. Samalla arvioimme viestinnän faktoja, selkeyttä, luotettavuutta, suhteellisuutta ja oikea-aikaisuutta. (Melgin 2020.) Karhu ja Henriksson esittelevät kriisiviestinnän peruserätyksi nopeuden, avoimuuden ja rehellisyyden. Lisäksi nykyään on korostunut aloitteellisuus. (Karhu & Henriksson 2008, 27.)

Antti Koirikivi tutki pro gradu -tutkielmassaan kansalaisten tiedontarpeita pandemian kaltaisen terveyskriisin aikana. Tutkimuksessa selvisi, että kansalaisilla on tarve saada tietoa tarttuvan taudin riskeistä, oireista ja hoidosta. Lisäksi korostui tiedontarve tilanteen käsittelyyn riskien ja uhkien näkökulmasta. (Koirikivi 2020.)

Jos siis tarkastellaan koronaviruksesta viestimistä kansalaisten tiedontarpeen näkökulmasta, se voidaan nähdä paitsi kriisiviestintänä, myös terveysaiheisena tiedeviestintänä silloin, kun puhutaan esimerkiksi taudinkuvasta. Koronasta kuitenkin kirjoitetaan paljon nimenomaan jokapäiväisessä uutistyössä (Yildirim 2020). Tavallinen uutistoimittaja voi siis joutua kirjoittamaan tieteeseen liittyvästä aiheesta kriisiviestinnän ja tiedeviestinnän käytäntöjen puristuksessa.

Tiedeviestinnän opettaja ja työelämäprofessori Tiina Raevaara neuvookin Ylen haastattelussa koronasta viestiviä pitämään entistä tarkemmin kiinni tiedejournalismin hyvistä käytänteistä näinä epävarmoina aikoina. Pitää pyrkiä tarkkuuteen, tarkistaa asiat alkuperäisistä lähteistä, pyytää asiantuntijoilta kommentteja, ja sanoa varmana vain ne asiat, jotka ovat varmoja. Jälkiviisautta sekä varmaa ennakkointia olisi syytä välttää. (Seuri 2020.)

3.5 Tiedetoimittajain liitto ja sen järjestämät koulutukset

Suomen Tiedetoimittajain liitto ry:llä on noin 1100 jäsentä. Jäseneksi pääsevät tiedeviestijät, jotka työskentelevät esimerkiksi tiedotusvälineissä, kausijulkaisuissa, tutkimuslaitoksissa tai korkeakouluissa. Yhdistys edistää tiedeviestintää yhteiskunnassa yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa ja jakaa apurahoja tiedeviestintää edistäviin hankkeisiin. Se myös palkitsee tiedeviestinnässä ansioituneita jakamalla Vuoden tiedetoimittaja- ja tiedeviestintäpalkinnot vuosittain. Liittoa johtaa 10-henkinen hallitus, joka suunnittelee toiminnan. Lisäksi käytännön asioita hoitaa päätoiminen pääsihteeri. Yhdistyksen pääasiallinen julkaisukanava on tiedetoimittajat.fi-sivusto, jolla tiedotetaan yhdistyksen toiminnasta sekä muista tiedeviestintään liittyvistä tapahtumista. Sivustolla julkaistaan myös Tiedetoimittaja-lehteä ja Tiedekeskiviikko-blogia. (Tiedetoimittajat.fi 2017.)

Liiton viimeisin jäsentutkimus tehtiin vuonna 2017, ja sen toteutti Merja Tuominen Taloustutkimus Oy:stä. Silloin kaikille sähköpostiosoitteen kautta tavoitettaville jäsenille lähetettiin kyselylomake. Kysely lähetettiin 1061 jäsenelle, ja siihen vastasi 345 jäsentä, eli noin kolmannes. Käytän tätä jäsentutkimusta lähteenä tutkielmassani. Vuoden 2017 kyselyssä jäseniltä kysyttiin osittain samoja asioita kuin oman tutkielmani kyselylomakkeessa. Siksi tuloksia on mahdollista joiltain osin vertailla.

Vuoden 2017 kyselyn mukaan jäsenien enemmistö on naisia, ja jäsenet ovat hyvin korkeasti koulutettuja. Jopa 81 prosenttia vastanneista on koulutustaustaltaan ylemmän korkeakoulututkinnon tai tohtorintutkinnon suorittaneita. Useat vastanneista kokivat vastaushetkellä, että työn paineet olivat lisääntyneet viime vuosina esimerkiksi uusien työvälineiden, lisääntyneen kaupallisuuden ja työn jatkuvuuden varmuuden vähenemisen vuoksi. (Tuominen 2017, 5–6).

Jäsentutkimuksen mukaan jäsenet pitävät liiton toimintaa ja tiedotusta onnistuneena. Kiitosta sai nopea reagointi asioihin, pääsihteeri, sekä liiton hyvä ilmapiiri. Liittoon kuulutaan, sillä se tukee ammatti-identiteettiä, mahdollistaa sosiaalisen kanssakäymisen kollegojen kanssa sekä helpottaa verkostoitumista. Myös liiton edut kuten apurahat, pressikortit, koulutukset ja opintomatkat koettiin syinä kuulua liittoon. (Tuominen 2017, 6).

Vuonna 2017 jäsenet pitivät liiton koulutusten järjestämistä erittäin tärkeänä. Erityisesti esiin nousi tiedeviestinnän uusien menetelmien hallintaa koskeva koulutus. Lisäksi melko tärkeinä pi-

dettiin myös ammatillisten taitojen kehittämiseen keskittyvää koulutusta, syventävän tiedon tarjoamista eri tieteenaloilta, sekä opintomatkoja niin kotimaahan kuin ulkomaillekin. (Tuominen 2017, 6).

Tiedetoimittajain liitto järjestää ajankohtaisia seminaareja yhteistyökumppaneiden kanssa tiedeviestinnän ja ylipäänsä viestinnän alaan kytkeytyvistä aiheista. Liitto järjesti esimerkiksi Brändipäivä Plussa -tapahtuman Oulussa yhteistyössä viestintäorganisaatio ProComin kanssa syyskuussa 2020. Tapahtuma keskittyi viestintäalan ammattilaisten henkilöbrändäyksen merkitykseen. Vuosittain liitto järjestää kansallisen tiedeviestinnän kongressin loka-marraskuussa ja Sanan valta -koulutuspäivän työpajoihin keväisin. Yhdistys myös tukee erillisapurahoin jäsentensä osallistumista erilaisiin konferensseihin ja muihin tiedeviestinnän tapahtumiin ympäri maailman. (Tiedetoimittajat.fi 2017.)

4 AINEISTON KERUU JA TUTKIMUSMENETELMÄ

Tämän tutkimuksen aineiston haluttiin antavan mahdollisimman kattava kuva jäsenistön ajatuksista koulutuksia koskien. On selvää, että esimerkiksi haastattelu olisi aineistonkeruumenetelmänä vienyt kohtuuttoman paljon aikaa, sillä aineisto haluttiin kerätä sadoilta ihmisiltä. Tutkimusmetodiksi valikoitui siksi kyselylomake, joka on hyvin tehokas aineistonkeruumenetelmä. Kyselytutkimuksen avulla voidaan kerätä laaja aineisto suurelta joukolta vastaajia, sekä kysyä näiltä useita asioita kerralla (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015, 195).

4.1 Kyselyllä tavoitetaan suuri joukko vastaajia

Kysely on standardoitu tutkimusmuoto, mikä tarkoittaa sitä, että jos haluaa esimerkiksi selvittää vastaajien koulutustaustaa, tätä asiaa kysytään kaikilta vastaajilta täysin samalla tavalla. Aineisto, joka kerätään kyselyn avulla, käsitellään yleensä kvantitatiivisesti. (Hirsjärvi ym. 2015, 193–194.)

Tässä opinnäytetyössä on kvantitatiivisesti eli määrällisesti tarkoitus selvittää esimerkiksi se, haluaisiko jäsenistöstä enemmistö järjestettävän etäkoulutuksia tai kuinka paljon jäsenistössä on mentorointitoiminnasta kiinnostuneita. Tässä opinnäytetyössä käytetään myös kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta, sillä kyselylomakkeessa on myös yksi avoin kysymys johon vastaajat saavat vapaasti kirjoittaa toiveita ja ajatuksiaan.

Kyselyssä on tutkimusmenetelmänä joitain huonoina pidettyjä puolia. Kyselyllä saatua aineistoa voidaan pitää pinnallisena ja tutkimuksia teoreettisesti vaatimattomina. Huonoina puolina voidaan nähdä myös se, ettei tiedetä, kuinka vakavasti vastaajat suhtautuvat kyselyyn, eli toisin sanoen vastaavatko he huolellisesti tai rehellisesti lomakkeeseen. Ei ole myöskään selvää, miten onnistuneita vastausvaihtoehdot ovat vastaajien mielestä olleet. Kyselytutkimuksessa ei myöskään voida aina tietää, kuinka perehtyneitä vastaajat ovat kyselyn aiheeseen. Myös vastaajien määrä voi jäädä vähäiseksi kyselytutkimuksessa, eli kato voi olla suurta. (Kts. esim. Hirsjärvi ym. 2015, 195.)

4.2 Kyselylomakkeen laatiminen on tärkeä työvaihe

Kyselylomakkeen huolellinen laatiminen on tärkeää tutkimuksen onnistumisen kannalta. Aluksi kävimme toimeksiantajan kanssa keskustelun siitä, mitä tutkimuksella halutaan selvittää. Nämä asiat jaoin osakysymyksiksi. Seuraavaksi mietin, kuinka kysymykset esitetään niin, etteivät ne jätä vastaajalle tulkinnan varaa, vaan ovat riittävän selkeitä. Pohdin esimerkiksi, esitetäänkö kysymykset väittämän muodossa, vai suorana kysymyksenä. Pohdin kyselylomaketta laatiessani myös sitä, millaisella skaalalla vastaus on tarkoitus antaa. Yhdessä toimeksiantajan kanssa keskustelemalla päädyimme esimerkiksi asuinpaikan suhteen siihen, että vastausvaihtoehdot ovat virallisia maakuntia laajempien alueiden sijaan, jotta saataisiin yksityiskohtaisempaa tietoa jäsenten levittäytyneisyydestä.

Näin kyselylomakkeen rakenne muotoutui sen perusteella, mitä asioita kyselyllä oli tarkoitus selvittää ja kuinka tarkasti. Sitten luotiin yksittäiset kysymykset sekä niiden vastausmuodot (monivalinta ja valintaruudut, lineaarinen asteikko ja tekstikenttä). Kyselyn työkaluksi valikoitui Webropol, jonka käyttöoikeudet Oulun ammattikorkeakoulu tarjoaa opiskelijoille. Webropolin etu on se, että se ei esimerkiksi vaadi kirjautumista Google-palveluihin kuten toinen työkaluvaihtoehto Google Forms.

Kysymysten ja lomakkeen huolellinen suunnittelu takaa tutkimuksen onnistumisen. Kun lomakkeessa ovat mukana vain aiheelle oleelliset kysymykset ja mittarit, vastaajan motivaatio lomakkeen täyttämiseen on parempi. Tarpeettomat kysymykset tulee karsia kyselystä pois. Näin myös vastausten siirtäminen ja niiden analysointi on helpompaa. (Kts. esim. Vastamäki 2015, 131.) Kyselylomakkeen suunnittelussa tarkastelimme toimeksiantajan kanssa myös liiton edellisiä jäsenkyselyjä, jotka Taloustutkimus Oy toteutti vuosina 2012 ja 2017. Totesimme, että esimerkiksi vastaajan sukupuoli jätetään tässä tutkimuksessa kyselyn ulkopuolelle. Sukupuolella ei ole nimittäin väliä liiton koulutusten järjestämisen suhteen, sillä kaikille sukupuolille järjestetään joka tapauksessa samat koulutukset. Lisäksi sukupuolten välinen ero muissa kysymyksissä oli edellisissä jäsentutkimuksissa hyvin pieni, ellei olematon.

Kyselylomakkeen laatimisessa otettiin huomioon se, että lomakkeen täyttäjä ei jättäisi vastaamista kesken vastausvaihtoehtojen puutteen vuoksi. Sen vuoksi useassa kysymyksessä on vaihtoehtona myös ”En osaa sanoa” tai muu vastaava neutraali vaihtoehto. Lomakkeessa on myös ”Tallenna ja

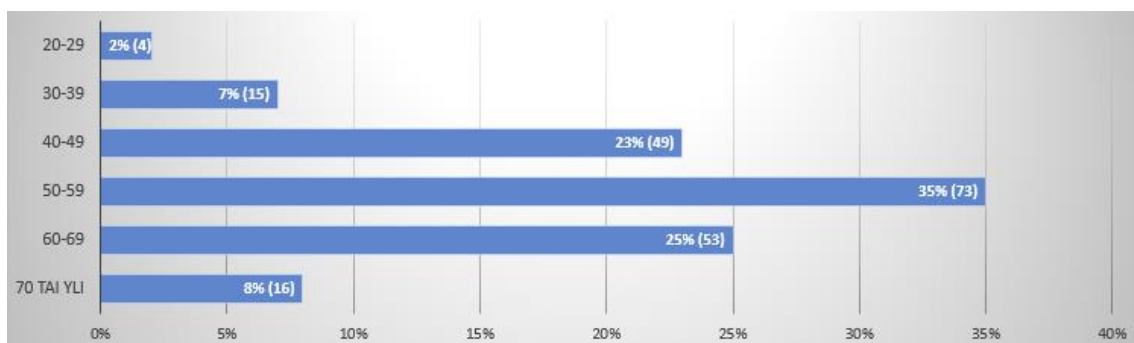
jatka"-kohta, jonka valitsemalla vastaaja voi jättää vastaamisen kesken, ja palata siihen myöhemmin. Mikäli vastaaja ei täyttäisikään kyselylomaketta loppuun, täytetyt vastaukset eivät tämän seurauksena mene hukkaan.

Yleensä tutkija joutuu muistuttamaan kyselyyn vastaamatta jättäneitä kyselyyn vastaamisesta. Tämänkin kyselyn vastaanottajat saivat kaksi muistutusta sähköpostiinsa, mikäli he eivät olleet vielä vastanneet kyselyyn. Muistutusviestit lähetin suoraan kyselytyökalun kautta. Ensimmäinen muistutus lähetettiin noin viikon päästä kyselyn alkamisesta, toinen muistutus päivää ennen kyselyn sulkeutumista. Kyselylomake lähetettiin 1068 liiton jäsenelle keskiviikkona 14.10.2020 sähköpostitse niin, että vastaanottajat saivat henkilökohtaiset linkit kyselyyn. Näin yksi jäsen pystyi vastaamaan kyselyyn vain kerran. Saatekirjeessä ilmoitettiin, että kyselyyn on kaksi viikkoa aikaa vastata.

4.3 Määrällistä ja laadullista tutkimusta

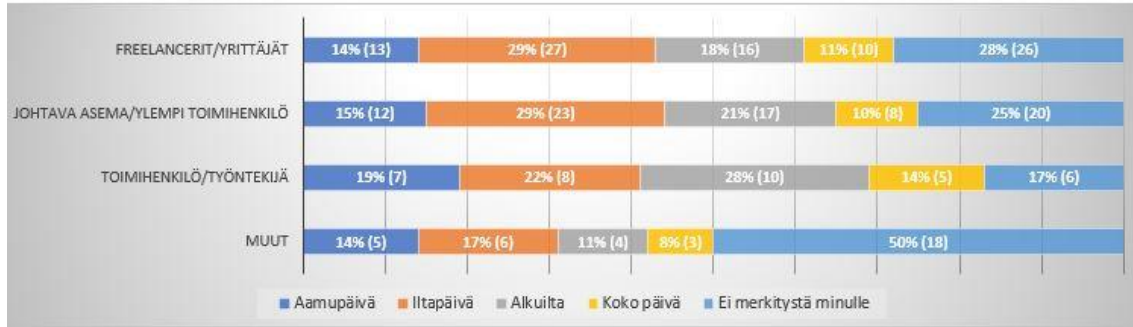
Tässä opinnäytetyössä kyselyn tutkimusten analysointiin tarvitaan kvalitatiivista eli määrällistä, sekä kvantitatiivista eli laadullista tutkimusta.

Määrällistä tutkimusta kyselyn tulosten analysoinnissa edustavat erilaiset monivalinta- arvoasteikko- ja valintaruutukysymysten vastaukset. Näissä vastauksissa siis halutaan tietää tietyn vaihtoehdon valinneiden vastaajien määrä. Sen myötä saadaan Webropolin vertailutyökalun avulla luotua erilaisia kuvaajia, kuten alla oleva vastaajien ikäjakauma.

Kuva 1. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma. Tämä kysymys on esimerkki määrällisestä tutkimuskysymyksestä.

Tutkimusraportissa olen vertaillut saatuja vastauksia vastaajien ominaisuuksien perusteella niin, että eri vastaajaryhmistä on saatu kattavasti tietoa. Esimerkiksi kysymyksessä koulutusten järjestämisaikakohdasta vertailin vastauksia muun muassa ammattiaseman perusteella.

Kuva 2. Toive koulutuksen ajankohdasta vastaajien ammattiaseman mukaan vertailluna. Määrällistä tutkimusta.

Laadullista tutkimusta tässä tutkielmassa olen tehnyt avoimen kysymyksen vastausten analysoimiseksi. Kyselyn viimeinen kysymys oli avoin kenttä, johon vastaajat saivat vapaasti kirjoittaa toiveitaan ja ajatuksiaan koulutuksia koskien.

Laadullisen aineiston analysoinnin ensimmäinen askel on perinpohjainen tutustuminen aineistoon lukemalla sitä huolellisesti läpi perehtyen sen sisältöihin. Tutkimuksellisissa lähestymistavoissa on eroja, mutta niille kaikille on yhteistä aineiston luokittelu, vertailu ja tulkinta. Yksinkertaistettuna tämä on koodaamista ja memojen eli eräänlaisten muistilappujen luomista. Koodaaminen laadullisessa tutkimuksessa voi tarkoittaa käytännössä lyhyttä fraasia tai sanaa, koodia, jolla kuvataan aineiston osaa tai sen ydinsisältöä. Koodi voi olla myös aineistolähtöinen, mikä tarkoittaa tietyn asian löytämistä aineistosta. (Kts. esim. Valli & Aaltola 2015, 110.)

Omassa aineistossani käytin koodaamiseen korostusvärejä. Huomasin aineistoa läpikäydessäni, että tiettyjä koulutusaiheita toivottiin useassa vastauksessa. Koodasin nämä toistuvat aiheet eri väreillä korostaen ja laskin lopulta, mitkä aiheet toistuivat vastauksissa eniten. Jouduin tekemään myös vastausten tulkintaa ja jaottelemaan niitä sen mukaan uudelleen niissä tapauksissa, joissa koin sen tarpeelliseksi. Näin esimerkiksi Instagram- ja TikTok -sovelluksia koskevat toiveet yhdistyivät sosiaalisen median kattokäsitteen alle.

Seuraavaksi tutkin aineiston vastauksia sen mukaan, minkälaiseen kehukseen ne asettuivat. Kehysanalyysi on tutkimusmenetelmä, jossa samassa käsiteverkostossa toisiinsa liittyviä käsitteitä tutkitaan tapahtumaa, toimintaa tai tilaa kuvaavien semanttisten eli merkityso pillisten kehysten avulla (Tieteen termipankki 2017). Kehysanalyysi voidaan nähdä kokemusten ja asioiden järjestämisenä mielekkääksi kokonaisuudeksi. Sillä selvitetään pohjimmiltaan vastausta kysymykseen: mitä tässä on meneillään? Asioiden kehys on ikään kuin runko, joka antaa yhteneväisyyttä kirjavalle joukolle symboleita. (Karvonen 2000.) Tutkimuksen tässä vaiheessa tutkin vastauksia kokonaisuutena, kiinnitin huomiota myös aihetoiveiden perusteluihin ja jaottelin toiveet niissä ilmenneiden tarpeiden ja toiveiden mukaisesti olennaisiin kehyksiin. Löysin aineistosta viisi merkityksellistä kehystä, joihin vastaajien tarpeet asettuivat: sosiaalisuus, aihelähtöisyys, urakehitys, tekninen osaaminen ja jutun tekeminen.

5 KYSELYN TULOKSET

Kyselyyn vastanneista lähes puolet työllistää itsensä freelancerina tai yrittäjänä. Koulutusten käytännönjärjestelyjä koskevissa asioissa jäsenten mielipiteet olivat melko tasaisesti jakautuneita. Vastauksissa voi nähdä kuitenkin eroja esimerkiksi vastaajien ammattiaseman, työtehtävien, iän ja asuinpaikkakunnan mukaan vertailtuna. Tärkeimpänä koulutussisältönä jäsenet pitivät ammatillisten taitojen kehittämiseen tähtäävää koulutusta.

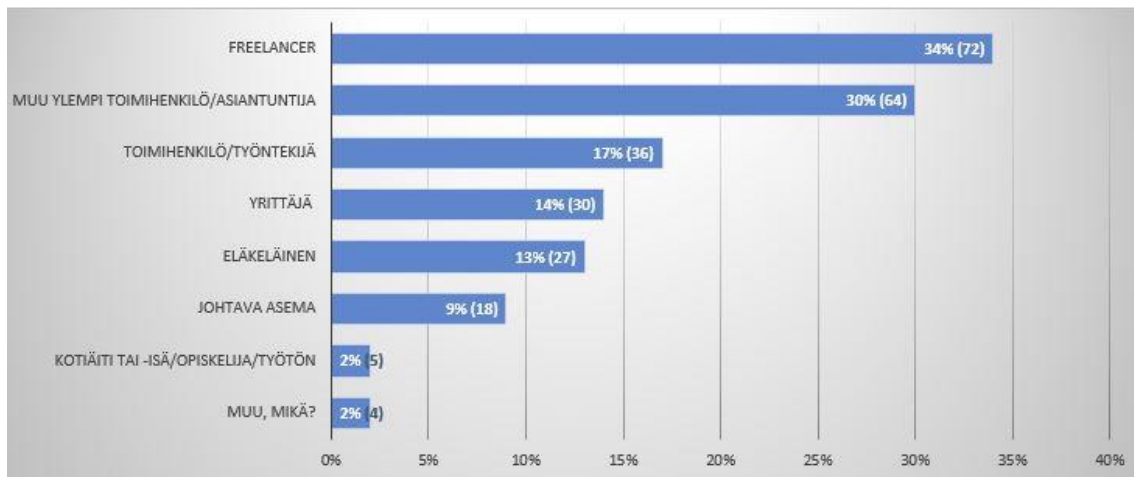
5.1 Jäsenistön demografiassa ei suuria muutoksia

Tutkimuksen aineistosta selvisi, että Tiedetoimittajain liiton jäsenistö on painottunutta pääkaupunkiseudulle ja muualle eteläiseen Suomeen. 63 prosenttia vastanneista ilmoitti asuinpaikakseen Uudenmaan, yhdeksän prosenttia Varsinais-Suomen ja kahdeksan prosenttia Pirkanmaan. Muissa maakunnissa asui yhteensä 20 prosenttia vastanneista. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla ilmoitti asuvansa viisi vastaajaa, mikä on kaksi prosenttia vastanneista.

lältään jäsenistö on keski-ikäistä ja varttuneempaa, mikä ei ole muuttunut vuoden 2017 jäsenkyselystä (Tuominen 2017, 9). Tähän kyselyyn vastanneista 91 % on 40-vuotiaita tai vanhempia.

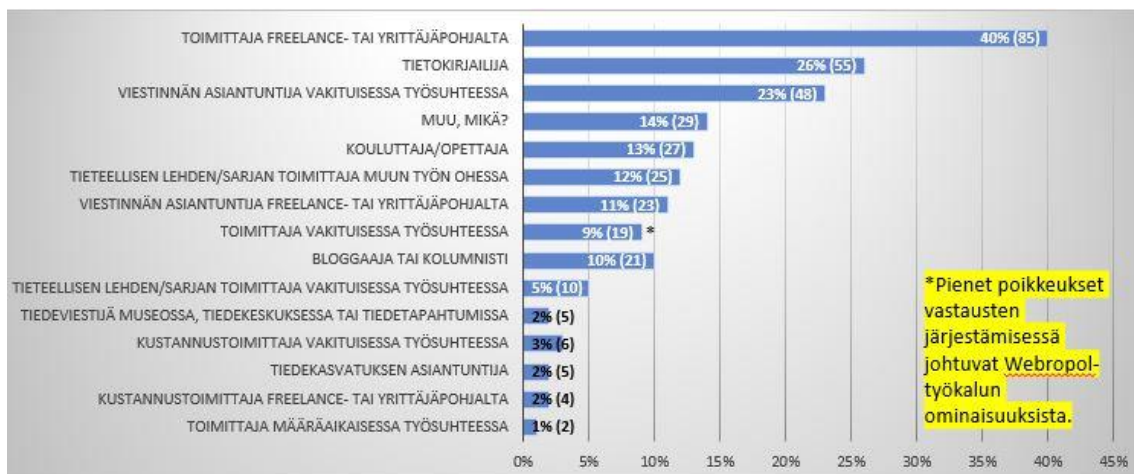
Jäsenistöstä suurin osa (34 %) ilmoittaa työskentelevänsä freelancerina. Jos tämän valinnan kanssa niputtaa yhteen yrittäjät, voidaan todeta, että lähes puolet (48 %) vastaajista työllistää itsensä joko päätoimisesti tai sivutoimisesti. Jäsenet ovat usein myös ylempiä toimihenkilöitä tai asiantuntijoita, sekä tavallisia toimihenkilöitä/työntekijöitä. Huomattavaa on myös, että vastaajista 13% oli eläkeläisiä.

Tähän kysymykseen ammattiasemasta vastaajat pystyivät valitsemaan kaksi vaihtoehtoa. Tähän ratkaisuun päädyttiin toimeksiantajan kanssa sillä perusteella, että nykyajan mediakentällä on yleistä tehdä useampaa kuin yhtä työtä. Vastauksia tuli keskimäärin 1,2 vastaajaa kohden, eli noin joka viides vastaaja ilmoitti tekevänsä kahta työtä.

Kuva 3. Koulutuskyselyyn vastanneiden ammattiasemat.

Jäsenistön taustatietojen osalta kartoitettiin myös, minkälaisia tehtäviä jäsenillä on tiedeviestinnässä. Toimittajina erilaisissa työsuhteissa (määräaikainen, freelancer, vakituinen) ilmoitti työskentelevänsä yhteensä 50 % vastaajista. Vuonna 2017 toimittajina työskenteli 44 % jäsenkyselyyn vastanneista (Tuominen 2017, 10). Muut pääasialliset tehtävät (suluissa vuoden 2017 arvo) jäsenillä ovat tieteellisen lehden/sarjan toimittaja 17 % (22), viestinnän asiantuntija 34 % (31) ja kustannustoimittaja 5 % (9). Näyttäisi siis, että tieteellisen lehden/sarjan toimittajien määrä on vähentynyt ja muissa julkaisuissa työskentelevien tiedetoimittajien määrä lisääntynyt, mikä myötäilee käsitystä tiedejournalismin murroksesta.

Kuva 4. Vastanneiden jäsenten työtehtävät tiedeviestinnässä.

Jäseniltä kysyttiin, mitkä ovat heidän tehtävänsä tiedeviestinnässä (ks. yllä). Tässä kysymyksessä vastaajat saivat valita rajattoman määrän vastausvaihtoehtoja, sillä työnkuvat voivat olla moninaisia. Vastaajat valitsivatkin keskimäärin 1,7 tehtävää vastaajaa kohden. Tämä luku on pysynyt ennallaan vuodesta 2017 (Tuominen 2017, 10).

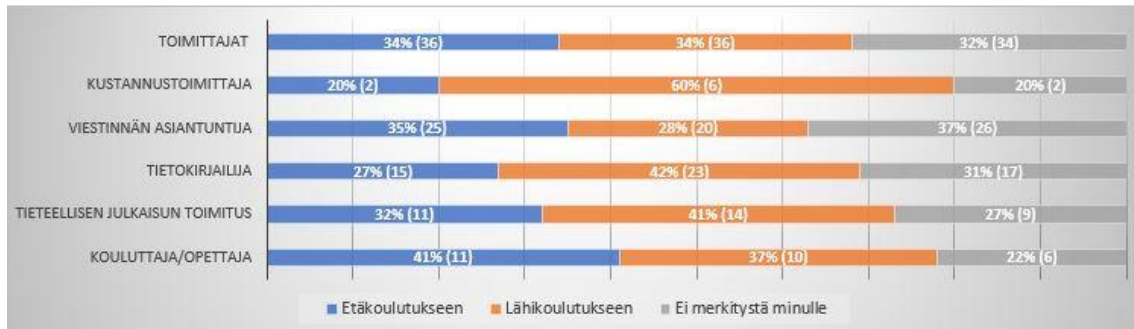
Tässä tutkielmassa sekä toimeksiantajalle luovuttamassani tutkimusraportissa vastauksia on vertailtu useimmiten yleisimpien työtehtävien mukaan. Tämä tarkoittaa, että vertailusta ovat jääneet pois enintään viisi vastausta keränneet työtehtävät. Vertailusta jäivät näin ollen pois tiedeviestijä museossa, tiedekeskuksessa tai -tapahtumassa sekä tiedekasvatuksen asiantuntija.

Lisäksi bloggaaja/kolumnisti on jätetty vertailusta pois, sillä se on hyvin yleinen sivutoimi pääasiallisen tehtävän ollessa jotain muuta. Niillä vastaajilla, jotka ilmoittivat tehtäväkseen tiedeviestinnässä bloggaaja/kolumnisti, oli keskimäärin 2,9 tehtävää vastaajaa kohden, siis selvästi keskiarvoa useampia. Lisäksi tehtäväryhmissä on yhdistetty erityyppiset työsuhteet samaan ryhmään kuuluviksi. Esimerkiksi toimittajat-ryhmä käsittää määräaikaisessa ja vakituisessa työsuhteessa sekä freelance- tai yrittäjäpohjalta työskentelevät toimittajat.

5.2 Koulutusten käytännössä ei selviä suosikkeja

Koulutusten järjestämisen osalta jäseniltä kysyttiin missä, mihin vuorokaudenaikaan ja missä muodossa (etä- vai lähikoulutus) koulutukset tulisi järjestää.

Etä- ja lähikoulutusten suhteen jäsenet jakautuvat hyvin tasaisesti. 37 % vastanneista osallistuisi mieluiten etäkoulutukseen, 35 % lähikoulutukseen ja 28 % vastaajista tällä ei ole väliä. Johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä työskentelevät valitsivat hieman keskimääräistä mieluummin etäkoulutuksen (39 %) kuten myös toimihenkilönä tai työntekijänä työskentelevät (39 %). Itsensä työllistävät sen sijaan valitsivat keskimääräistä useammin lähikoulutuksen (38 %). Työtehtävien mukaan vertailtuna lähikoulutukseen haluaisivat osallistua erityisesti tietokirjailijat (42 %), kustannustoimittajat (60 %) sekä tieteellisen lehden/sarjan toimittajat (41 %). Opettajina ja kouluttajina työskentelevät valitsivat sen sijaan useammin etäkoulutuksen (41 %).

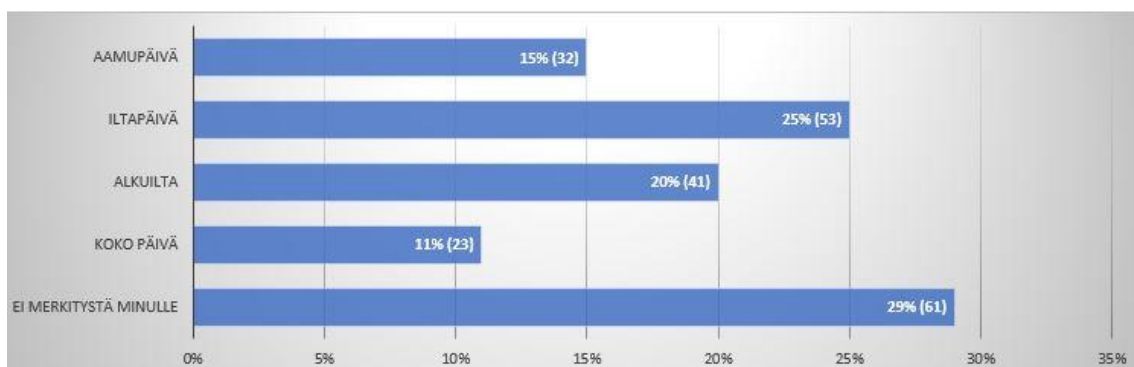

Kuva 5. Etä- vai lähikoulutus? Vastaukset yleisimpien työtehtävien mukaan.

Koulutuksen sijainnilla ei ollut 40 % vastaajista väliä. Puolet vastaajista haluaisi koulutusten järjestettävän pääkaupunkiseudulla, 10 % toivoi koulutuksia omaan maakuntaansa. Tämän kysymyksen vastauksia määritteli selvimmin vastaajan asuinpaikka. Niistä vastaajista, jotka asuvat Uudellamaalla, 70 % toivoi koulutusta pääkaupunkiseudulle, 4 % muualle oman maakunnan alueelle ja 26 % paikkakunnalla ei ollut merkitystä.

Niistä vastaajista, jotka asuvat muualla Suomessa vain 15 % toivoi koulutuksia pääkaupunkiseudulle. 22 % toivoi koulutuksia omaan maakuntaansa, mutta 63 % sijainnilla ei ole merkitystä. Tietäen, että ylivoimaisesti suurin osa liiton koulutuksista on perinteisesti järjestetty pääkaupunkiseudulla, voi olettaa, että muualla Suomessa asuvat ovat jo tottuneet toiminnan pääkaupunkikeskeisyyteen.

Kyselyssä haluttiin selvittää myös, mihin vuorokauden aikaan jäsenet osallistuisivat koulutukseen mieluiten. Suurimmalle osalle kaikista vastaajista ajankohdalla ei ollut merkitystä.

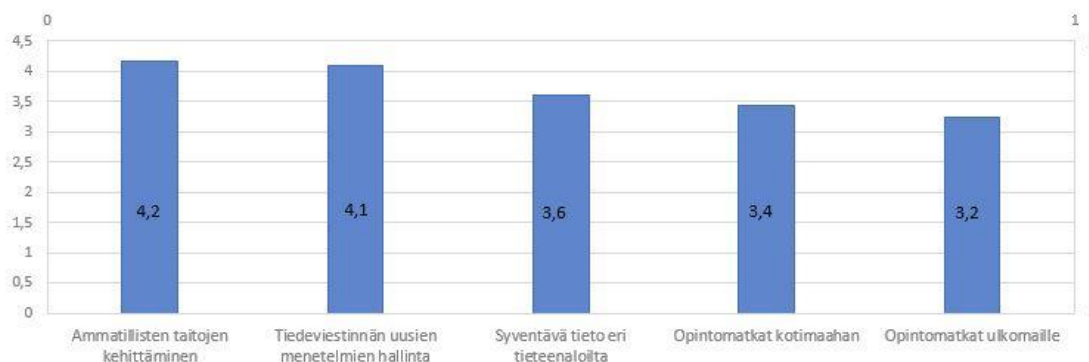

Kuva 6. Mikä olisi paras ajankohta liiton koulutuksille?

5.3 Tärkeimpänä pidetyt koulutussisällöt

Tässä kyselyssä esitettiin samanlainen kysymys koulutusten erityyppisten sisältöjen tärkeydestä, kuin vuonna 2017 (Tuominen 2017, 44). Käytetty arvoasteikko oli erilainen, joten sisältöjen saamia arvosanoja ei voi suoraan verrata keskenään.

Tässä kyselyssä jäseniä pyydettiin arvottamaan tietyn tyyppinen koulutussisältö asteikolla 1 (ei lainkaan tärkeä) – 5 (erittäin tärkeä). Vuoden 2017 jäsenkyselyssä asteikko oli 1 (ei lainkaan tärkeä), 2 (vähän tärkeä), 3 (ei osaa sanoa), 4 (melko tärkeä), 5 (erittäin tärkeä). Vastauksen rakenteet siis eroavat, mutta arvojen sijaan tuloksia voidaan vertailla sen järjestyksen perusteella, johon ne asettuvat jäsenten antamien arvojen mukaan.

Kuva 7. Kysymys: Kuinka tärkeäksi koet liiton järjestämät erityyppiset koulutukset? Asteikolla 1 (ei lainkaan tärkeä) –5 (erittäin tärkeä).

Vastaajien mielestä tärkeintä koulutusten sisällössä on ammatillisten taitojen kehittäminen, ja lähes yhtä tärkeänä pidetään tiedeviestinnän uusien menetelmien hallintaan liittyvää koulutusta. Huomion arvoista on, että samat sisällöt olivat tärkeimmät jäsenten mielestä myös vuonna 2017, joskin ne olivat keskenään eri järjestyksessä (Liite 2, 44).

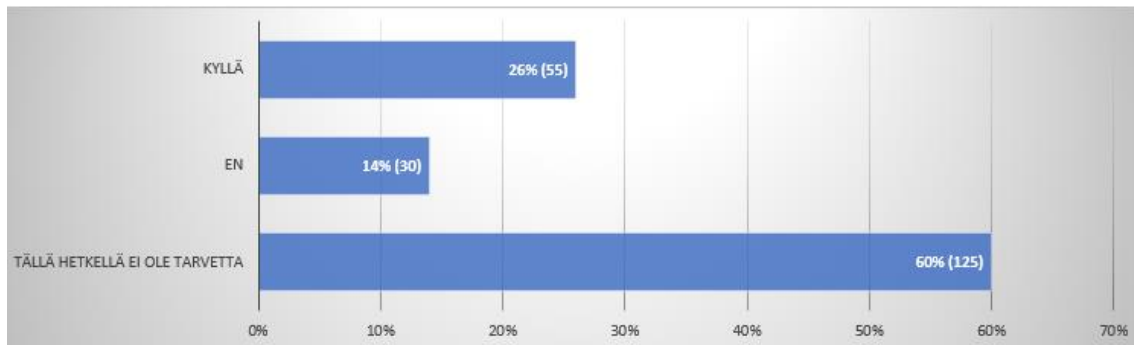
Toinen huomionarvoinen asia tämän kysymyksen tuloksissa on se, että kun vuonna 2017 opintomatkat ulkomaille olivat jäsenten mielestä kolmanneksi tärkeintä liiton järjestämää koulutussisältöä, olivat ne vuoden 2020 syksyllä pudonneet vähiten tärkeäksi järjestystä vertaillaessa. Uskon, että koronapandemia on osaltaan aiheuttanut tämän, sillä ulkomaille matkustamista on nyt yleisesti suositeltu välttämään koronataudin leviämisen hillitsemiseksi.

5.4 Mentorointitoiminta kiinnostaa

Kyselyssä jäseniltä kysyttiin myös kiinnostusta mentorointitoimintaa kohtaan. Mentorointia koskevia kysymyksiä edeltävästi oli saateteksti:

Viestintäala on murroksessa ja vaatimukset kasvavat. Tiedetoimittajain liitossa suunnitellaan mentorointiavun käynnistämistä, jotta esimerkiksi aloittelevat tai yksin työskentelevät tiedetoimittajat/-viestijät löytäisivät kollegiaalista tukea. Tarpeen selvittämiseksi kysymme anonyymisti suhtautumisestasi mentorointiin. (Liite 1.)

Tämän saatetekstin jälkeen kysyttiin, haluaisiko vastaaja löytää liiton piiristä mentorin/ajattelukumppanin, ja olisiko itse valmis tarjoamaan kokemustaan kollegalle mentorina.

Kuva 8. Kysymys: Haluaisitko löytää itsellesi mentorin/ajattelukumppanin liiton piiristä?

26 % kaikista vastaajista haluaisi löytää mentorin liiton piiristä. Näistä vastaajista 55 % on valmiita myös itse mentoroimaan kollegaa.

Niistä 30 vastaajasta (14 %), jotka eivät halua itselleen mentoria, 23 % olisi kuitenkin valmiita itse mentoroimaan kollegaa. Jäsenet ovat hieman innokkaampia tarjoamaan kokemustaan mentorina, kuin itse löytämään mentorin: mentorin haluaisi löytää 26 %, mutta mentorointia voisi tarjota 38 % vastaajista.

Mentoria itselleen halusivat suhteellisesti eniten viestinnän asiantuntijat sekä toimittajat. Mentorointia kollegalle olivat valmiita tarjoamaan suhteellisesti eniten viestinnän asiantuntijat sekä tietokirjailijat. Ikä vaikutti vastauksiin selkeästi, ja nuoremmat vastaajat halusivat vanhempia vastaajia yleisemmin mentorointia, mutta mentorointia olivat valmiita tarjoamaan sen sijaan vanhemmat ikäluokat. Tämä selittyy käsitykseni mukaan yksinkertaisesti sillä, että pidempään uralla ollut kokenut

tiedetoimittaja ei koe tarvitsevänsa mentoria, mutta sen sijaan voi tarjota kokemustaan nuoremmalle aloittelevalle tiedetoimittajalle. Sen sijaan nuori tiedetoimittaja voi tarvita ammatilliseen kehitykseensä tukea, mutta ei omaa vielä tarpeeksi kokemusta mentoroidakseen toisia.

6 AVOIMEN KYSYMYKSEN VASTAUKSET

Avoimeen kysymykseen vastasi 189 vastaajaa. Näistä vastauksista löysin eniten toivotut koulutusaiheet. Lisäksi tarkastelin kehysanalyysin keinoin sitä, miksi tiettyjä aiheita toivottiin, ja mitkä asiat tekevät koulutuksista jäsenille merkityksellisiä.

6.1 Videoiden tekeminen ja muut toivotuimmat aiheet

Avoimen kysymyksen kohdalla toiveistaan kertoi 189 vastaajaa, ja huomattava määrä vastauksista oli hyvin pitkiä ja perusteltuja. Selvitin avoimen kysymyksen vastauksissa useimmin esiintyviä toiveita koodaamisen avulla, niin että toistuessaan useassa toiveessa värjäsin toiveen aineistosta tietyllä yliviivausvärillä. Näin löysin yhteensä 10 suosituinta koulutusaihetta, joita toivottiin vähintään viidessä vastauksessa.

Määrällisesti eniten toivottuja koulutussisältöjä olivat videoiden tekeminen (mainittiin 17 vastauksessa), sosiaalisen median käyttö tiedeviestinnässä (11), tieteen popularisointi eli yleistajuistaminen (11), sekä oman osaamisen myyminen ja markkinointi (11). Useasti toivottua oli myös kielenhuolto (9), ammatillinen itseohjautuvuus (9), tiedonhaku ja faktantarkistus (8), valokuvaus ja kuvankäsittely (8), tieteiden peruskurssit (6) ja infografiikka (5).

Lisäksi tein sisällöstä huomiota niistä asioista, jotka jäävät kehysanalyysin ulkopuolelle. Näitä ovat esimerkiksi koulutusten järjestämismuotoon ja käytännön asioihin liittyvät toiveet. Monet vastaajat kertoivat, että tavallisesti lähikoulutukset ovat mieluisampia, mutta koronan aikana koulutukset tulisi järjestää etänä. Vastauksissa ehdotettiin tallenteita koulutuksista, joihin voisi palata myöhemmin. Toiveissa nousivat esiin myös asiantuntijapaneelit, työpajat ja yhdessä keskustelu kollegojen kanssa. Kansainvälisiä vieraita toivottiin, ja useat kaipailevat yhteisiä matkoja, kunhan koronatilanne sen sallii. Huomautettiin myös, että kysymys etä- ja lähikoulutuksista oli vaikea, sillä mieluisin muoto riippuu aina koulutuksen sisällöstä.

6.2 Toiveiden viisi kehystä

Avoimen kysymyksen vastauksissa jäsenet ilmaisivat koulutuksiin liittyviä tarpeitaan, kuvailivat työelämän vaatimuksia ja esittivät muita perusteluita koulutustoiveilleen. Jaoin jäsenten vastaukset kehysanalyysin avulla viiteen pääkehykseen, jotka erottuivat vastauksissa selvimmin: sosiaalisuus, aihehäntöisyys, urakehitys, tekninen osaaminen ja jutun tekeminen. Nämä kehykset kuvaavat jäsenten ammatillisuuteen ja ammatilliseen kehittymiseen liittyviä tarpeita.

Kehysanalyysin avulla pystyin tuomaan esiin kaikki toivotut koulutusaiheet jäseneltynä muun muassa niihin liitettyjen perusteluiden avulla. Näin kokonaisuus on ymmärrettävä ja palvelee toimek-siantajaa mielestäni parhaiten aikaisemman aineiston koodaamisen ja määrällistämisen lisäksi.

Sosiaalisuus

Jäsenille koulutustilaisuudet ovat tärkeitä sosiaalisia tapahtumia ja verkostoitumismahdollisuuksia, joiden nähdään lisäävän erityisesti itsensä työllistävien työssä jaksamista. Mahdollisuutta siirtää sosiaalisuus verkkokoulutuksiin, sekä koronatilanteen mukaan lähikoulutusten pitämistä pohdittiin useassa vastauksessa. Jäsenet toivoivat perinteisten koulutusten lisäksi yhteisiä matkoja, kahviteluhetkiä ja sekä erilaisia keskustelua ja vertaistukea sisältäviä koulutustilaisuuksia.

Aihelähtöisyys

Tiedetoimittajat ovat kiinnostuneita erilaisista tiede- ja yhteiskunnallisista aiheista. Tieteenalojen peruskursseja, koulutusta tiedeviestinnän uusista trendeistä meiltä ja maailmalta sekä kansainvälistä tiedeviestintää toivottiin koulutusaiheiksi. Myös disinformaatio ja pseudotieteet sekä tiedetoimittajan rooli näiden suhteen kiinnostaa.

Tietoturva-asiat, tekijänoikeusasiat, ilmastonmuutos, Covid-19 nousivat aineistossa esiin. Myös EU-hankkeet, tekoäly, ryhmäpsykologia, taloustutkimus ja markkinamekanismit, sote ja digitalisaatio koettiin ajankohtaisiksi aiheiksi. Tietokirjan kirjoittaminen, tieteentutkimus, kulttuurien erityispiirteet, media eri maissa sekä jotkin ammatin harjoittamiseen liittyvät sisällöt kuten kopiostomaksut ja lehtien maksamat korvaukset mainittiin.

Urakehitys

Jäsenet toivoivat koulutusta myös omalla uralla etenemisen tueksi. Esimerkiksi itsensä markkinointiin, henkilöbrändäykseen ja verkostojen luomiseen haluttiin koulutusta. Jäsenet toivoivat myös koulutusta, joka tukisi oman näkyvyyden lisäämistä. Tämän yhteydessä mainittiin hakukoneoptimointi sekä sosiaalisen median käyttö.

Palvelumuotoilua sekä kirjoitus- ja toimituspalveluiden tuotteistamista ehdotettiin. Aloitteleville tiedetoimittajille toivottiin omaa koulutusta siitä, kuinka esimerkiksi myydä osaamistaan. Työnantajien eli julkaisijoiden esittely sekä parhaat vinkit juttujen ”pitsaamiseen” mainittiin.

Tekninen osaaminen

Erilainen tekniseen osaamiseen liittyvä koulutus oli erittäin toivottua, erityisesti jäsenet halusivat valokuvaamiseen ja kuvankäsittelyyn sekä videokuvaamiseen ja videoiden editoimiseen liittyvää koulutusta. Lisäksi somekanavien käyttöön opastava koulutus koettiin hyvin tarpeelliseksi, ja somekanavista mainittiin Instagram ja TikTok.

Uudet keinot tiedeviestinnän menetelmiin kiinnostivat, ja esiin nousivat muun muassa hyvän info-grafiikan tekeminen, Excel- ja InDesign-ohjelmien sekä data-analytiikan työkalujen käyttö, sekä tieteelliseen julkaisuun käytettävä uusi OJS-alusta. Video- ja audiokäsikirjoitus sekä podcast-koulutus mainittiin.

Jutun tekeminen

Yksi toistuvista teemoista oli jutun tekoprosessiin liittyvä koulutus. Kieliopillinen koulutus sekä tarinallisuuden hyödyntäminen tiedeviestinnässä nousivat esiin. Myös visuaalisuuteen, tiedonhakuun, sekä tieteen yleistajuistamiseen toivottiin koulutusta.

Lisäksi vuorovaikutteisuuden lisääminen toimitustyöhön, tilastojen ja datan hyödyntäminen, sekä tiedon ja lähteiden luotettavuuden arvioiminen olivat toivottuja aiheita. ”Verkko edellä” -tyylinen toimitustyö, vieraskielisen tiedejournalismin tuottaminen, taustamateriaalin kartoitus sekä sisällön kohdentaminen eri yleisöille mainittiin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Nykyajan työelämässä tiedetoimittajilta vaaditaan laajaa teknistä osaamista. Tiedetoimittajat haluavat oppia uusien menetelmien käyttöä, mutta samalla ylläpitää osaamistaan perusasioissa, kuten kirjoittamisessa. Verkostoituminen ja sosiaalisuus nähdään tärkeänä osana koulutustilaisuuksia, ja koulutusten järjestäjän haasteena onkin kehittää etäkoulutuksia tästä näkökulmasta.

7.1 Tekninen osaaminen korostuu nykytoimittajan työnkuvassa

Tämä opinnäytetyö tuotti mielestäni arvokasta lisätietoa tiedetoimittajan työnkuvasta ja työn haasteista. Nykyajan toimittajalla tulee olla hyvä tekninen osaaminen, mikäli haluaa pysyä ajan hermoilla. Murroksessa olevalla alalla rahoitusta kiristetään ja resurssit pienenevät, ja samalla sisällön pitäisi olla jatkuvasti suositumpaa ja monipuolisempaa, jotta kovasti kilpaillulla alalla pärjäisi. Nykyisin toimittaja kirjoittaa, editoi ja jopa video- tai valokuvaa juttunsa itse (Järvi & Vainikainen 2010, 38).

Nämä tehokkuuspaineet korostuivat jäsenten vastauksissa avoimen kysymyksen tekstikentässä, ja teknistä osaamista lisäävä koulutus oli kaiken kaikkiaan toivotuinta koulutussisältöä. Kaikista eniten toivottiin koulutusta videoiden tekemiseen. Myös valokuvaus ja kuvankäsittely esiintyivät toiveissa usein, ja perusteluiksi mainittiin juuri tarve kuvittaa omat jutut itse.

Tekniikka sekä viestinnän kanavat ovat kehittyneet huimasti viimeksi kuluneiden 10 vuoden aikana. Sosiaalinen media on kasvattanut merkitystään ihmisten elämässä: vuonna 2010 Facebookilla oli maailmanlaajuisesti puoli miljardia käyttäjää, vuoden 2020 keväällä määrä oli jo 2,7 miljardia (Linna 2010, Elo 2020). Myös Instagram on yhä useammalle tärkeä kanava, ja vuonna 2019 13–64-vuotiaista suomalaisista 62 prosenttia naisista ja 47 prosenttia miehistä käytti Instagramia (Niemi 2019).

Sosiaalisen median kanaville on tyypillistä lyhyet videosisällöt. Useat mediatilat myös mainostavat varsinaista sisältöään jakamalla siitä pienen osan tai johdannon sosiaalisessa mediassa. Tiedetoimittajien

mittajain liiton jäsenet toivovatkin koulutusta sosiaalisen median hyödyntämiseen tiedeviestinnässä. Sosiaalinen media oli mainittu usein myös niissä vastauksissa, joissa toivottiin koulutusta videoiden tekemiseen.

Tekninen osaaminen liittyi tuloksissa myös oman osaamisen myymiseen. Jäsenet toivoivat koulutusta muun muassa hakukoneoptimointiin ja muuhun näkyvyyden kasvattamiseen. Toimittajilta tunnutaan vaativan itsensä tuotteistamista ja henkilökohtaista näkyvyyttä nykyajan mediakentällä.

Teknisten taitojen kasvattaminen onnistuisi luultavasti parhaiten työpajoissa, joissa osallistujat pääsisivät harjoittelemaan käytännön kautta, mutta koulutuksen järjestämisessä tulisi myös ottaa huomioon osallistujien lähtötaso. Kenties työpajoja voisi olla erilaisia eri taitotason omaaville: Esimerkiksi videoiden tekemisen osalta niille osallistujille, jotka ovat tehneet videoita ennenkin ja tietävät esimerkiksi editointiohjelman perusasiat, voisi järjestää edistyneemmän tason työpajan, jossa kasvatetaan osaamista vielä vahvemmaksi. Aloittelijoille voisi olla oma työpaja, jossa opetellaan videoiden tekemisen perusasiat ja editointiohjelman käyttö. Toisaalta myös esimerkiksi Instagram-videoiden tekemiseen kouluttava työpaja voisi toimia eritasoisille osallistujille. Näissä koulutuksissa lähtökohtana voisi olla luoda lyhyitä tietoisku-tyylisiä videoita.

7.2 Etäkoulutusten kehittäminen yhteisöllisyyden näkökulmasta

Tiedetoimittajille verkostoituminen on tärkeää, ja se on yksi yleisimmistä syistä kuulua Tiedetoimittajain liittoon (Järvi 2020). Vuoden 2020 koronapandemian seurauksena fyysisesti samassa tilassa tapahtuva verkostoituminen on vähentynyt radikaalisti. Etätöiden lisäksi oleelliseksi osaksi elämää ovat tulleet etäkoulutukset, webinaarit ja verkkotapahtumat. Myös Tiedetoimittajain liitto joutuu kehittämään uusia tapoja, joilla vastata jäsenten keskeisimpiin tarpeisiin: ammatti-identiteetin vahvistaminen, kollegiaalinen tuki ja verkostoituminen.

Tämän kyselytutkimuksen tuloksissa, erityisesti avoimen kysymyksen vastauksissa, nämä toisten tiedetoimittajien kohtaamiseen perustuvat tarpeet nousivat esiin. Tätä osasin odottaa, sillä tiesin jo ennen tähän työhön ryhtymistä, että viestintäalan ihmisille verkostoituminen on tärkeä osa ammatillisuutta.

Etäkoulutuksia toivottiin hieman enemmän kuin lähikoulutuksia, mutta ero oli hyvin pieni (neljä vastaajaa). Avoimen kysymyksen tekstikentässä useat perustelivat valintaansa: yleensä mieluummin lähikoulutukset, mutta juuri nyt koronan vuoksi koulutuksetkin tulisi järjestää etäyhteyksin. Loppuvuodesta 2020 koronatilanne vaikuttaa pahenevan koko maassa, joten olisi myös virallisten suositusten ja rajoitusten vastaista järjestää lähikoulutuksia ja -tapahtumia. ”Etäily” jatkuu siis ainakin toistaiseksi, ja Tiedetoimittajain liiton onkin tärkeää löytää ratkaisuja, joilla etäkoulutuksista tehdään yhteisöllisiä.

Etäkoulutusten yhteisöllisyyttä voi lisätä esimerkiksi lisäämällä yhteistä keskustelua, sekä kannustamalla keskusteluun ryhmissä. Tässä mielessä ryhmätyötä sisältävä koulutus olisi verkostoitumisen kannalta oleellisesti parempi kuin pelkkä webinaari.

Etäyhteyksin ei tule hakeuduttua samaan kahvipöytään keskustelemaan ja tutustumaan kuten perinteisissä koulutustapahtumissa, joten osallistujia kannattaa ohjata keskusteluun juuri esimerkiksi ryhmiin jakamalla. Osallistujien määrän mukaan myös kaikille yhteiset esittelykierrokset ja keskustelut voivat lisätä koulutuksen sosiaalisuutta. Tiedetoimittajain liiton kannattaa myös tutkia eri etäkokoussovellusten ominaisuuksia ja pohtia, mitkä sovellukset olisivat saavutettavissa ja toimivia kuhunkin koulutustilaisuuteen.

Etäkoulutuksen verkostoitumismahdollisuuksia voi vahvistaa myös luomalla verkkotilan, jossa koulutukseen osallistuvat voivat jatkaa vapaamuotoista keskustelua. Tällaisessa ryhmässä esimerkiksi koulutusaiheesta voi viritä hedelmällistä keskustelua, ja kollegat voisivat löytää toisensa sen kautta. Tällaisen tilan voi perustaa esimerkiksi Facebook- ja Whatsapp-sovelluksilla. Sitä, onko tällainen verkkotila olennainen osa koulutusta eli jaetaanko siellä esimerkiksi esimateriaalia tai kerätäänkö palautteita, kannattaa harkita tarkkaan ja kenties kysyä asiaa osallistujilta, sillä vielä nykyäänkään kaikki ihmiset eivät käytä sosiaalista mediaa.

7.3 Perusasiat pysyvät tärkeinä ajasta riippumatta

Yksi tiedejournalismin kulmakivistä on tieteen yleistajuistamisen taito. Kuinka ottaa spesifiä tieteellistä tietoa ja kirjoittaa (tai muuten esittää) siitä niin, että suuri yleisö ymmärtää viestin? Suurelta

yleisöltä voidaan vaatia tieteen perustason ymmärrystä, mutta esimerkiksi alakohtainen erikoisnasto tai liian yksityiskohtainen tieto voi mennä tavalliselta median kuluttajalta ohi. Yleistajuistamisen taso voi olla eri myös julkaisusta riippuen: Tiede-lehden lukijalle tiedeaiheiden voidaan olettaa olevan hieman tutumpia kuin iltapäivälehdien lukijalle.

Tiedetoimittajain liiton jäsenet toivoivat koulutusta tieteen yleistajuistamiseen liittyen. Tieteestä kirjoittamiseen liittyy suuri vastuu, ja ammattitaitoinen tiedetoimittaja ymmärtää tämän vastuun. Koulutusta toivottiin myös tilastojen käytöstä, faktantarkistuksesta ja nykyajan luotettavista lähteistä, jotka kaikki liittyvät vastuullisen, faktapohjaisen journalismin tekemiseen.

Jäsenet toivoivat koulutusta myös kirjoittamistyöhön liittyen, esimerkiksi tarinallisuuden hyödyntämiseksi tiedejutuissa. Lisäksi kielenhuollon koulutukset kiinnostivat. Myös nämä ovat jo alan perusopintoihin kuuluvia sisältöjä, joita kuitenkin omalla työuralla halutaan kerrata ja kehittää.

Tiedejournalismin perusasioihin liittyvät koulutustoiveet tulivat itselleni tuloksia analysoidessa jopa hieman yllätyksenä, sillä olin kuvitellut tiedetoimittajilla olevan jo rautainen ote perustyöhön. Tulokset muistuttavat, että oikea ammattilainenkaan ei ole varsinaisesti koskaan valmis, vaan tiedejournalismin alalla elinikäinen oppiminen ja jatkuva kehittyminen on tärkeää.

Vaikka nykyaika tuo omat erityispiirteensä tiedetoimittajien työhön, pysyvät tiedejournalismin perusasiat tärkeinä ja ajankohtaisina. Tiedetoimittajain liiton kannattaa huomioida tämä koulutuksia suunniteltaessa ja muistaa tarjota jäsenilleen myös yleistajuistamisen, kirjoittamisen ja kielenhuollon koulutuksia.

7.4 Koronan jälkeinen aika

Tällä hetkellä ei ole tietoa, kuinka kauan etätyösuositukset ja rajoitukset vaikuttavat vielä elämäämme. Lääkeyritykset ovat kuitenkin jo ilmoittaneet lupaavista tuloksista koronarokotteiden suhteen, ja julkisessa keskustelussa on nostettu esiin suomalaisten rokotusjärjestys. Voidaan siis arvella, että pandemian ja rajoitteiden loppu hämmöittää.

Koronan jälkeen koulutuksia suunniteltaessa tulisi pohtia, olisiko liiton mielekästä järjestää joitain koulutuksia muualla kuin pääkaupunkiseudulla. Toisaalta, mikäli koulutukset järjestetään pääkaupunkiseudulla, avointen vastausten perusteella ne voisivat silloin olla koko päivän tai usean päivän kestäviä koulutuksia. Vastauksissa ilmeni, että lyhyen, parin tunnin koulutuksen vuoksi muualta Suomesta ei mielellään lähdetä matkustamaan. Toisaalta tutuksi tulleet etäyhteydet voisivat tässä tapauksessa olla koronan jälkeenkin jatkuva tehokas tapa osallistua.

Yksi toivotuista tiedeaiheista jäsenten keskuudessa oli Covid-19 ja siitä viestiminen. Arvelisin, että myös uutistoimittajat, jotka ovat kevästä saakka joutuneet kirjoittamaan päivittäisiä juttuja tästä vitsauksesta, voisivat hyötyä tällaisesta koulutuksesta. Terveys- ja yhteiskunnallisesta kriisistä viestimisessä tiedejournalismin pääperiaatteet ovat erityisen tärkeässä roolissa. Ehkä Tiedetoimittajain liitto voisi olla se taho, joka laajan yhteistyöverkostonsa avulla järjestäisi pandemiaviestimisen koulutusta kaikille toimittajille tulevaisuudessa. Oletettavaa on, että tämä ei ole viimeinen pandemia tai terveyskriisi ylipäänsä.

Kysely olisi antanut enemmän suuntaa koronan jälkeisestä ajasta, mikäli siinä olisi eroteltu vallitseva poikkeusaika tarkemmin. Tämä olisi avannut mielestäni paremmin esimerkiksi kysymystä etä- ja lähikoulutusten järjestämisestä. Avoimen kysymyksen vastauksissa nousi ilmi, että tavallisesti lähikoulutuksia suosivista jäsenistä osa osallistuisi nyt koronan vuoksi mieluiten etäkoulutuksiin. Sitä tutkimus ei kuitenkaan kerro, kuinka suuri osa etäkoulutuksia suosivista ajattelee näin.

8 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli tarjota Suomen Tiedetoimittajain liitolle konkreettista tietoa jäsenten ajatuksista koskien liiton järjestämiä koulutuksia. Tässä mielessä opinnäytetyö onnistui hyvin. Koulutusten aiheista ja sen järjestämisen käytännöistä saatiin kattavaa tietoa, joskin vastausprosentti olisi voinut olla hieman suurempi. Tavoittelin vastaajamäärässä 325 jäsentä, joka oli vuoden 2017 jäsenkyselyyn vastanneiden määrä. Kyselyyn vastasi lopulta 210 jäsentä, mikä tarkoittaa noin viidesosaa koko jäsenkunnasta. Toisaalta vastanneet jäsenet ovat luultavasti juuri heitä, joita koulutuksiin osallistuminen eniten kiinnostaa, joten tässä kyselyssä esiin tulleet koulutustoiheet ovat mielestäni perustellusti hyvä tietopohja liitolle, kun se suunnittelee ensi vuoden toimintaa.

Koen itse saaneeni arvokasta oppia kyselytutkimuksen suorittamisesta. Webropol-työkalun käytön oppimisen koin hyvin merkityksellisinä, sillä uskon tarvitsevani sitä tulevaisuudessa viestinnän alan töissä. Kyselytutkimus nähdään usein melko yksinkertaisena aineistonkeruumenetelmänä, mutta siinä on omat erityispiirteensä ja kompastuskivensä. Kysymysten asettelun, annettujen vaihtoehtojen ja itse kyselyn rakenteen kanssa tulee olla tarkka, jotta kyselystä saadaan oikeasti tuloksia, eivätkä kaikki vastaajat valu ”en osaa sanoa”-vaihtoehtoon. Kysely on kuitenkin kiistatta tehokkain keino saada tietoa suurelta ryhmältä vastaajia, joten esimerkiksi journalistisissa joukkoistamisprojekteissa se toimii hyvin.

Koen oppineeni paljon tätä opinnäytetyötä tehdessä myös suomalaisten tiedetoimittajien työnkuvasta, alan haasteista ja työn peruspilareista. Tiedetoimittajat ovat vielä heterogeenisempi ja hajautuneempi joukko kuin olin alun perin ajatellut. Lisäksi yllätyin siitä, kuinka kovia paineita tiedetoimittajat työssään kokevat. Olen mieltänyt tiedetoimittajat vakituisessa asemassa tiedetoimituksessa työskenteleviksi alansa erityisasiantuntijoiksi. Tämän tutkielman myötä minulle on selvää, että työllistymisrakenne on ennemminkin hyvin samankaltainen kuin muillakin toimittajilla: freelancer-työ on yleistä, omaa osaamista tulee jatkuvasti myydä ja näkyvyyttä lisätä kaikkien mahdollisten kanavien kautta. Mielikuvani unelmatyöpaikasta tiedetoimittajana mureni, mutta samaan aikaan unelma ja oma ammatillinen identiteetti vahvistui: tiedetoimittajan ei tarvitse olla valmis, kokonainen ja kaiken tietävä, vaan tiedetoimittajankin ammatissa on tilaa kasvaa ja kehittää omaa osaamistaan.

Kyselyssä ilmeni, että vastaajat näkevät koronapandemian aikaisen tilanteen koulutusten näkökulmasta poikkeuksellisenä. Kyselyssä olisi voitu siksi paremmin eritellä korona-aika ja sen jälkeinen aika, kun kokoontuminen on jälleen sopivaa. Tämän tutkielman myötä jää siis avoimeksi, millainen lähikoulutusten ja etäkoulutusten suosio olisi niin sanotusti normaaliaikana. Kiinnostavaa olisi tietää, ovatko etätöitä ja -koulutukset tulleet jäädäkseen etenkin nuoremman polven tiedetoimittajien elämään. Lisäksi esimerkiksi perinteisesti suosittu opintomatkat ulkomaille olivat nyt jäsenille vähiten tärkeää koulutussisältöä. Tutkimus ei kerro, johtuuko tämä yksin koronasta, vai ovatko nämä matkat menettäneet suosiotaan muistakin syistä.

Seuraavassa koulutuskyselyssä tiedeviestinnän työtehtävät -kysymyksen voisi ajatella uudella tavalla. Tähän kysymykseen voisi olla mielekästä rajata vastausten määrä kahteen päätehtävään, jotta tehtävien mukainen vertailu olisi mielekkäämpää ja informatiivisempaa. Analysointivaiheessa menisin ehkä niinkin pitkälle, että jakaisin tehtävät toimittajiin ja tiedeviestijöihin. Nyt tehtäväryhmien välillä oli huomattava ero vastaajamäärissä, ja esimerkiksi vertailussa oleva kustannustoimittajien joukko käsitti vain kymmenen vastaajaa. Näin pienellä otoksella tulokset eivät välttämättä ole luotettavia.

Yhteistyö toimeksiantajan kanssa toimi moitteettomasti koko opinnäytetyön prosessin ajan. Kysymyksiini vastattiin ja yhteydenpito toimi viiveettä. Minut hyväksyttiin myös Tiedetoimittajain liiton opiskelijajäseneksi, ja tähän uskon vaikuttaneen tämän opinnäytetyön myötä osoittamani kiinnostus alaa kohtaan, sillä varsinaista työkokemusta tiedetoimittajana minulla on vain yksittäisten juttujen verran sanomalehtityöstä.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyö oli kiinnostava ja imaisi minut mukaansa. Mielestäni tutkimustietoa tiedeviestijöiden ammattialasta on tärkeä tuottaa erityisesti näinä poikkeuksellisin aikoina, kun tiedeviestintä on muodostunut tärkeäksi osaksi yhteiskuntaa kansainvälisen terveystilanteen myötä. Toivon opinnäytetyön tuottaman tiedon olevan hyödyksi koko tiedeviestijöiden ammattikunnalle Tiedetoimittajain liiton toiminnan kehittämisen kautta.

LÄHTEET

Elo, Emil 2020. Facebookin käyttäjämäärät nousivat karanteenin aikana ja tulos ylitti ennusteet – ”Nyt käyttäjäkäsvo on normalisoitumassa.” Arvopaperi.fi. Hakupäivä 23.11.2020. <https://www.arvopaperi.fi/uutiset/facebookin-kayttajamaarat-nousivat-karanteenin-aikana-ja-tulos-ylitti-ennusteet-nyt-kayttajakasvu-on-normalisoitumassa/96584d34-8630-4f3a-8e7e-dadac471d163>.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2015. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huovila, Tapani 2005. Toimittaja – tiedon etsijä ja vaikuttaja. Helsinki: WSOY.

Julkisen sanan neuvosto, 2011. Journalistin ohjeet ja liite. Hakupäivä 18.11.2020. https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/.

Järvi, Ulla 2018. Rajalla – journalismin ja viestinnän uskottavuutta määritellään uudelleen. Viestijät.fi. Hakupäivä 7.11.2019. <https://viestijat.fi/rajalla-journalismin-ja-viestinnan-uskottavuutta-maaritellaan-uudelleen/#79629314>.

Järvi, Ulla 2020. Verkostoitujan painajainen. Tiedetoimittaja-lehti 3/2020. Hakupäivä 18.11.2020. <https://www.tiedetoimittajat.fi/tiedetoimittaja/verkostoitujan-painajainen>.

Järvi, Ulla & Vainikainen, Tuula 2010. Asiantuntijan mukaan – Viestintäopas media-ajan asiantuntijoille. Turku: Oy Enostone Ltd.

Karhu, Matti ja Henriksson, Arto 2008. Skandaalit & katastrofit – käytännön kriisiviestintäopas. Helsinki: Infor.

Karvonen, Erkki 2000. Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. Media & Viestintä. Hakupäivä 16.3.2020. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/61529>.

Karvonen, Erkki, Kortelainen, Terttu & Saarti, Jarmo 2014. Julkaise tai tuhoudu! Johdatus tieteelliseen viestintään. Tampere: Vastapaino.

Koirikivi, Antti 2020. Viestintä terveystilanteissa – Kansalaisten tiedontarpeet koronakriisin aikana. Jyväskylän yliopisto. Kieli- ja viestintätieteiden laitos, yhteisöviestintä. Maisterintutkielma.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/72258/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-202010206319.pdf/>.

Kunelius, Risto 2003. Viestinnän vallassa: johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin. Helsinki: WSOY.

Lehtinen, Aki Petteri, 2014. Kaikki media ei ole journalismia. Etiikka.fi. Hakupäivä 15.10.2020.
<https://etiikka.fi/media-ei-ole-journalismi/>.

Linnake, Tuomas 2010. Facebook kiipesi puoleen miljardiin käyttäjään. Iltasanomat.fi 22.7.2010. Hakupäivä 16.11.2020. <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000001679578.html/>.

Markus, Maria 2020. Koronasta vauhtia muutoksiin. Journalisti.fi 22.10.2020. Hakupäivä 16.11.2020. <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2020/8/koronasta-vauhtia-muutoksiin/>.

Melgin, Elina 2020. Viestinnän arvo tulee näkyväksi kriiseissä. Viestijät.fi 19.3.2020. Hakupäivä 16.11.2020. <https://viestijat.fi/viestinnan-arvo-tulee-nakyvaksi-kriiseissa/#b3e01ff4>.

Niemi, Senni 2019. Somekatsaus – suomalaisten sosiaalisen median käyttö. Meltwater Finland Oy. Hakupäivä 20.11.2020. <https://www.meltwater.com/fi/blog/suomalaisten-somen-kaytto>.

Raevaara, Tiina 2016. Tajuaako kukaan? Opas tieteen yleistajuistajalle. Tampere: Vastapaino.

Seppänen, Janne & Väliaverronen, Esa 2012. Mediatyöskunta. Tampere: Vastapaino.

Seuri, Ville 2020. Miksi arviot koronaviruksen leviämisestä muuttuvat? Nyt pitää kestää epävarmuutta ja välttää varmaa ennakkointia, sanoo työelämäprofessori. Yle Uutiset 4.4.2020. Hakupäivä 20.11.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11292397/>.

Tieteen termipankki 2017. Terminologiaoppi: kehysanalyysi. Hakupäivä 17.11.2020. <https://tieteen-termipankki.fi/wiki/Terminologiaoppi:kehysanalyysi/>.

Tuominen, Merja 2017. Suomen Tiedetoimittajain jäsenkysely. Tutkimusraportti 15.3.2017. Taloustutkimus Oy.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uimonen, Risto 2009. Median mahti. Helsinki: WSOY.

Vastamäki, Jaana 2015. Kyselylomaketutkimus: tutkimusasetelma ja mittareiden valinta. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin (toim. Aaltola, Juhana & Valli, Raine), 121–132. Jyväskylä: PS-kustannus.

Väliverronen, Esa 2016. Julkinen tiede. Tampere: Vastapaino.

Yildirim, Arda 2020. Luovuutta koronan aikaan – mitä virusepidemia on opettanut minulle toimittajuudesta. Journalisti.fi. Hakupäivä 20.11.2020. <https://www.journalisti.fi/ajankohtaiset/luovuutta-koronan-aikaan-mita-virusepidemia-on-opettanut-minulle-toimittajuudesta>.

Yle 2018. Ilja Janitskinille ehdoton vuoden ja 10 kuukauden vankeustuomio MV-jutussa – syyttäjää tyytyväinen poikkeuksellisen ankaraan rangaistukseen. Yle Uutiset 18.10.2018. Hakupäivä 25.11.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-10463216/>.

LIITTEET

Liite 1 Tiedetoimittajain liiton koulutuskyselyn kyselylomake

Liite 2 Tiedetoimittajain liiton koulutuskyselyn tutkimusraportti

Tiedetoimittajain liiton koulutuskysely

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

1. Tietosuojainfo *

Tämä kysely on lähetetty kaikille Tiedetoimittajain liiton jäsenille, jotka ovat ilmoittaneet sähköpostiosoitteensa liiton rekisteriin. Kysely on osa opinnäytetyötä, joka toteutetaan toimeksiantona Tiedetoimittajain liitolle. Vastauksia ei yksilöidä, vaan kyselytutkimuksen tulokset käsitellään ja esitetään anonymisti.

Tietosuojainfo:

1. Kyselyn nimi: Tiedetoimittajain koulutuskysely.

2. Kyselyn voimassaoloaika: 1.10.2020-14.10.2020.

3. Rekisterinpitäjä:

Suomen tiedetoimittajain liitto ry
Salo IoT Campus, Joensuunkatu 7
24100 Salo

4. Kyselyn vastuuhenkilöiden yhteystiedot: Elina Niskasaari puh. +35840 7271192, email elina.niskasaari@gmail.com. Ulla Järvi puh. +358 40 7378614, email ulla.jarvi@tiedetoimittajat.fi.

5. Oulun ammattikorkeakoulun tietosuojavastaava: Virranniemi Ulla, Lakimies, Hallintoyksikkö, +35850 3610769.

6. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus: Tässä kyselyssä kerättyjä henkilötietoja käytetään yhdistyksen jäsenten koulutustarpeiden kartoittamiseen opinnäytetyössä. Tiedot käsitellään anonymisti. Tiedetoimittajain liitto voi käyttää tietoja koulutusten suunnitteluun sekä mentorointitoiminnan kehittämiseen. Kyselyn tulokset julkaistaan liiton omien käyttötarkoitusten lisäksi opinnäytetöiden theseus-alustalla.

7. Automaattinen päätöksenteko tai profilointi käyttäjän tietojen perusteella: Kyselyn data siirretään excel-ohjelmaan jossa se käsitellään.

8. Kyselyssä kerättävät henkilötiedot: Ikäluokka, ammatti/asema, tehtävä tiedeviestinnässä, asuinpaikka.

9. Tietolähteet: Tämän kyselyn tietolähteenä on Tiedetoimittajain liitto, ja sen aikaisemmin tilaamat jäsentutkimukset (2012, 2017, Taloustutkimus). Kysely lähetetään kaikille Tiedetoimittajain liiton jäsenille, jotka ovat ilmoittaneet sähköpostiosoitteensa liitolle.

10. Henkilötietojen käsittelijät ja tarkastelijat: Tutkimusvaiheessa opiskelija medianomiopiskelija Elina Niskasaari, ohjaava opettaja Satu Koho, sekä työvälineohjelmisto-ohjaaja Paulina Melakari, Oulun ammattikorkeakoulu. Kyselyn data tulee Tiedetoimittajain liiton käyttöön anonymisti.

11. Henkilötietojen siirrot muihin palveluihin: Tietoja ei luovuteta muihin palveluihin. Kyselyn tulokset ovat Tiedetoimittajain liiton sekä opinnäytetyön tekijän käytettävissä.

12. Tietojen säilytysaika: Tiedot säilytetään toistaiseksi, kunnes opinnäytetyö on kokonaisuudessaan valmis.

13. Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle: Tietoja ei siirretä EU:n tai ETA:n ulkopuolelle.

14. Rekisteröidyn oikeudet: Oikeus saada pääsy henkilötietoihin, oikeus tietojen oikaisemiseen, oikeus tietojen poistamiseen, oikeus käsittelyn rajoittamiseen, vastustamisoikeus, oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen.

15. Tietojen käsittelyperuste: Tietoja käsitellään osana Oulun ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä, jonka toimeksiantaja on Tiedetoimittajain liitto. Kyselyn avulla Tiedetoimittajain liitto saa tietoa jäsentensä koulutustarpeista ja -toiveista. Opiskelija kerää ja analysoi tietoja osana opinnäytetyötään ammattikorkeakoululain mukaisesti.

Olen lukenut tietosuojainfon.

Kyselyn 1. osa: Vastaajan taustatiedot

2. Ikä *

- 20-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60-69
- 70 tai yli

3. Asuinpaikka *

- Uusimaa
- Varsinais-Suomi
- Satakunta
- Kanta-Häme
- Pirkanmaa
- Päijät-Häme
- Kymenlaakso
- Etelä-Karjala
- Etelä-Savo
- Pohjois-Karjala
- Keski-Suomi
- Etelä-Pohjanmaa
- Pohjanmaa
- Keski-Pohjanmaa
- Pohjois-Pohjanmaa
- Kainuu
- Lappi
- Ahvenanmaa
- Pohjois-Savo

4. Ammatti / asema *

Valitse max. 2.

- Toimihenkilö/työntekijä
- Freelancer
- Yrittäjä
- Johtava asema
- Muu ylempi toimihenkilö/asiantuntija
- Eläkeläinen
- Kotiäiti tai -isä/opiskelija/työtön
- Muu, mikä?

5. Tehtävä tiedeviestinnässä *

Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Toimittaja vakituisessa työsuhteessa
- Toimittaja määräaikaisessa työsuhteessa
- Toimittaja freelance- tai yrittäjäpohjalta
- Viestinnän asiantuntija freelance- tai yrittäjäpohjalta
- Viestinnän asiantuntija vakituisessa työsuhteessa
- Tieteellisen lehden/sarjan toimittaja muun työn ohessa
- Tiedeviestijä museossa, tiedekeskuksessa tai tiedetapahtumissa
- Kustannustoimittaja freelance- tai yrittäjäpohjalta
- Kustannustoimittaja vakituisessa työsuhteessa
- Tieteellisen lehden/sarjan toimittaja vakituisessa työsuhteessa
- Tietokirjailija
- Tiedekasvatuksen asiantuntija
- Kouluttaja/opettaja
- Bloggaaja tai kolumnisti
- Muu, mikä?

Kyseyn 2. osa: Toiveet ja tarpeet liiton järjestämien koulutusten suhteen

6. Osallistuisitko mieluummin etä- vai lähikoulutukseen? *

- Etäkoulutukseen
- Lähikoulutukseen
- Ei merkitystä minulle

9. Kuinka tärkeäksi koet liiton järjestämät eri tyyppiset koulutukset? *

Valitse jokaisen vaihtoehdon kohdalla vastaus asteikolta 1 (ei lainkaan tärkeää) - 5 (erittäin tärkeää).

	1	2	3	4	5
Tiedeviestinnän uusien menetelmien hallinta *	☐	☐	☐	☐	☐
Ammatillisten taitojen kehittäminen *	☐	☐	☐	☐	☐
Opintomatkat ulkomaille *	☐	☐	☐	☐	☐
Syventävä tieto eri tieteenaloilta *	☐	☐	☐	☐	☐
Opintomatkat kotimaahan *	☐	☐	☐	☐	☐

Mentorointi

Viestintäala on murroksessa ja vaatimukset kasvavat. Tiedetoimittajain liitossa suunnitellaan mentorointi-avun käynnistämistä, jotta esimerkiksi aloittelevat tai yksin työskentelevät tiedetoimittajat/-viestijät löytäisivät kollegiaalista tukea. Tarpeen selvittämiseksi kysymme anonyymisti suhtautumisestasi mentorointiin.

10. Haluaisitko löytää itsellesi mentorin/ajattelukumppanin liiton piiristä? *

- Kyllä
- En
- Tällä hetkellä ei ole tarvetta

11. Olisitko valmis tarjoamaan kokemustasi kollegalle mentorina? *

- Kyllä
- En
- En tällä hetkellä

12. Nyt saa toivoa! Millaista koulutusta toivoisit liiton järjestävän juuri sinulle? *

7. Missä toivoisit koulutuksen järjestettävän? *

- Pääkaupunkiseutu
- Oma maakunta
- Ei merkitystä minulle

8. Mikä olisi paras ajankohta liiton koulutuksille? *

- Aamupäivä
- Iltapäivä
- Alkuiltä
- Koko päivä
- Ei merkitystä minulle

Tiedetoimittajain liiton koulutuskysely 2020

Tutkimusraportti

Elina Niskasaari, Oulun ammattikorkeakoulu

Suomen
tiedetoimittajain
liitto

Sisällys

Tiivistelmä	3-6
Vastaaajien taustatiedot	7-13
Koulutukset	14-31
Mentorointi	32-39
Avoimen kysymyksen vastaukset	40-46

Liitteet:

Avoimen kysymyksen vastaukset Word-tiedostona

Tiivistelmä 1/4

- Tällä tutkimuksella haluttiin selvittää, mitä Suomen Tiedetoimittajain liiton jäsenet haluavat liiton järjestämiltä koulutuksilta. Jäsenten mielipidettä kysyttiin koulutusten sisällöstä, koulutusten järjestämismuodosta (etä- vai lähikoulutus), koulutusten järjestämisaikakohdasta (esimerkiksi aamupäivä vai ilta), ja niiden toivotusta sijainnista.
- Vastaaajien taustatietoja kysyttiin jäsenprofiilin rakentamiseksi sekä vertailuryhmien luomiseksi. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin jäsenten suhtautumista mentorointi-toimintaan, jota Tiedetoimittajain liitto on aloittamassa.
- Tutkimuksen tulosten avulla Tiedetoimittajain liitto pyrki kehittämään toimintaansa niin että se palvelisi jäseniään mahdollisimman hyvin.
- Tutkimus suoritettiin verkkokyselynä, ja se on osa medianomin tutkinnon opinnäytetyötä Oulun ammattikorkeakoulussa. Tässä raportissa käytetään lähteenä myös Taloustutkimus Oy:n toteuttamia vuosien 2012 ja 2017 laajamittaisia jäsenkyselyjä tulosten vertailemiseksi.
- Koronapandemia on luonut omat erikoisolosuhteensa koko yhteiskuntaan, myös Tiedetoimittajain liiton jäsenten elämään. Se näkyy myös kyselyn vastauksissa, ja esimerkiksi osa jäsenistä toivoo etäkoulutuksien järjestämistä väliaikaisesti, kunnes pandemiatilanne on rauhoittunut.

Tiivistelmä 2/4

- Hyvin suositut ulkomaan opintomatkat olivat vastaajien mielestä nyt vähiten tärkeitä järjestää kysyttäessä koulutusten sisällöstä, joten korona vaikuttanee myös näin.
- Liiton jäsenet saivat sähköpostiinsa henkilökohtaiset kyselylinkit lokakuussa 2020. Kyselyyn vastaamattomille lähetettiin kaksi muistutusviestiä. Kyselyyn vastasi lopulta 210 jäsentä, mikä on noin 20 prosenttia jäsenkunnasta.
- Kyselyn tuloksia tarkastellessa on hyvä ottaa huomioon, että koska kysely koski nimenomaan koulutuksia, siihen vastanneet ovat todennäköisesti pääasiassa koulutuksiin myönteisesti suhtautuvia jäseniä.
- Tiedetoimittajain liiton jäsenkunta on edelleen painottunutta pääkaupunkiseudulle.
- Iältään jäsenistö on keski-ikäistä ja varttuneempaa. Kyselyyn vastanneista 91 prosenttia on yli 40-vuotiaita. Suurin ikäluokka oli 50-59-vuotiaat, johon kuuluu 35 prosenttia vastanneista.
- Kolme yleisintä tehtävää tiedeviestinnässä ovat toimittaja freelance- tai yrittäjäpohjalta, tietokirjailija sekä viestinnän asiantuntija vakituudessa työsuhteessa.

4

Tiivistelmä 3/4

- Itsensä työllistämisen freelancerina tai yrittäjänä on yleistä. Toiseksi yleisin ammattiasema on ylempi toimihenkilö tai asiantuntija. Freelancerina, yrittäjänä ja toimihenkilönä työskentely näyttäisi olevan yleistynyt, mutta tulokset eivät ole suoraan verrannollisia edellisiin kyselyihin erilaisen kysymysrakenteen vuoksi.
- Suurin osa vastanneista toivoisi koulutusten järjestämistä pääkaupunkiseudulla, mutta lähes yhtä usealle paikkakunnalla ei ollut merkitystä. Omaan maakuntaan koulutusta toivoo 22 prosenttia Uudenmaan ulkopuolella asuvista.
- Etä- ja lähikoulutuksen suhteen jäsenet jakautuvat lähes tasaisesti. Melkein kolmannekselle koulutuksen järjestämismuodolla ei ole merkitystä. Ajankohdan osalta toiveet sijoittuvat pääosin iltapäivään ja alkuiltaan, mutta myös tässä suurelle joukolla ajankohdalla ei ole merkitystä.
- Koulutusten sisällössä tärkeimpinä nousevat edelleen esiin ammatillisten taitojen kehitys, sekä tiedeviestinnän uusien menetelmien hallinta. Opintomatkat ulkomaille ovat vähiten tärkeimpiä.
- Mentorointitoiminta kiinnostaa. Vastanneista 26 prosenttia (55) toivoisi löytävänsä mentorin liiton piiristä, ja 38 prosenttia (79) on valmis tarjoamaan kokemustaan kollegalle.

5

Tiivistelmä 4/4

- Kyselyn vastauksia on tässä raportissa vertailtu muun muassa vastaajien iän, asuinpaikan, ammattiaseman ja työtehtävien mukaan.
- Työtehtävistä vertailussa on mukana yleisimmät tehtävät tiedeviestinnässä, jotka ovat toimittaja, viestinnän asiantuntija, tieteellisen lehden/sarjan toimittaja, tietokirjailija, kustannustoimittaja ja kouluttaja/opettaja. Näin sellaiset työtehtävät, joita on vastannut tekevänsä enintään viisi vastaajaa, on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Näitä ovat tiedeviestijä museossa, tiedekeskuksessa tai -tapahtumassa, tiedekasvatuksen asiantuntija ja Muu-vaihtoehdon vastaukset (dia 13). Lisäksi bloggaaja/kolumnisti on jätetty tarkastelun ulkopuolelle, sillä se on yleensä sivutyö (dia 13).
- Kyselyn viimeinen kysymys oli avoin kysymys, johon jäsenet saivat vapaasti kirjoittaa toiveitaan koulutusten suhteen. Määrällisesti eniten toivottuja koulutussisältöjä ovat videoiden tekeminen (mainitaan 17 vastauksessa), sosiaalisen median käyttö tiedeviestinnässä (11), tieteen popularisointi (11), sekä oman osaamisen myyminen ja markkinointi (11).
- Kehysanalyysin avulla jäsenten toiveet jakaantuvat viiteen kehykseen: Sosiaalisuus, tekninen osaaminen, aihehäntöisyys, urakehitys ja jutun tekeminen.

6

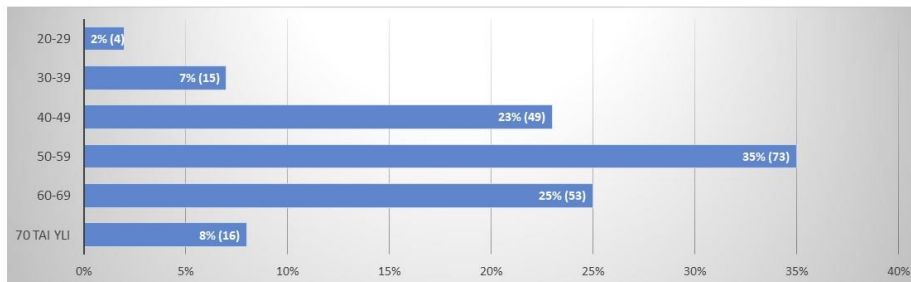
Tiedetoimittajain liiton koulutuskysely 2020

Vastaajien taustatiedot

Ikärakenne

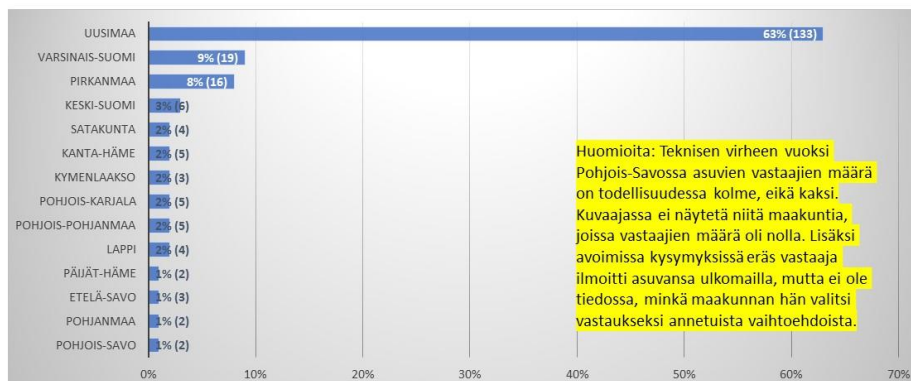
- Iältään jäsenkunta on keski-ikäistä ja varttuneempaa. Kyselyyn vastanneista 91 prosenttia on yli 40-vuotiaita. Suurin ikäluokka oli 50-59-vuotiaat, johon kuuluu 35 prosenttia vastanneista.

8

Asuinpaikka

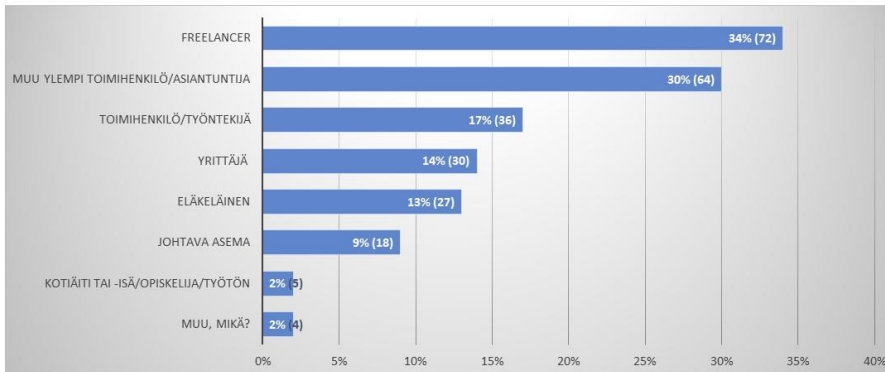

Huomioita: Teknisen virheen vuoksi Pohjois-Savossa asuvien vastaajien määrä on todellisuudessa kolme, eikä kaksi. Kuvaajassa ei näytetä niitä maakuntia, joissa vastaajien määrä oli nolla. Lisäksi avoimissa kysymyksissä eräs vastaaja ilmoitti asuvansa ulkomailla, mutta ei ole tiedossa, minkä maakunnan hän valitsi vastaukseksi annetuista vaihtoehdoista.

9

Ammatti/asema

Voi valita 1-2 vaihtoehtoa

10

Ammatti/asema

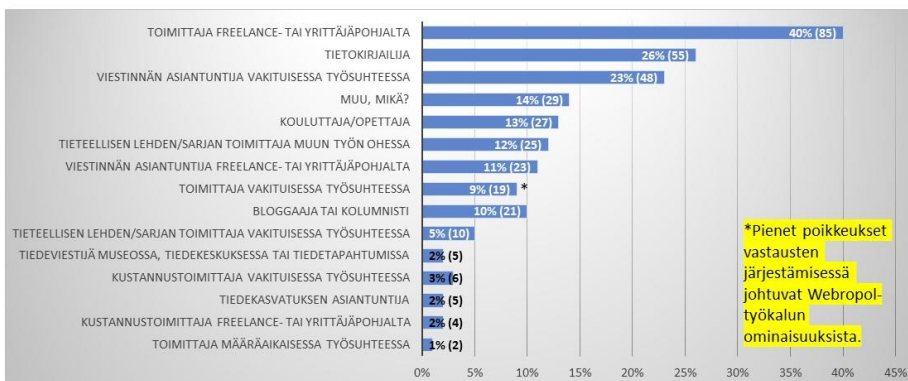

- Tässä kyselyssä ammattiasemaksi pystyi valitsemaan kaksi vaihtoehtoa. Tähän päädyttiin sillä oletuksella, että nykyajan mediakentällä monet tekevät useampaa kuin yhtä työtä.
- Vastauksia tuli yhteensä 256, eli vastanneilla on keskimäärin 1,2 ammattia/asemaa. Tämä tarkoittaa, että noin joka viides vastaaja valitsi kaksi vastausvaihtoehtoa.
- Yleisimmät asemat ovat freelancer, ylempi toimihenkilö tai asiantuntija, toimihenkilö tai työntekijä sekä yrittäjä.
- Vuoden 2017 jäsenkyselyssä freelanceriksi itsensä ilmoitti 18 prosenttia vastanneista, tässä kyselyssä 34 prosenttia. Luvut eivät kuitenkaan ole verrannolliset, sillä vuonna 2017 vastaaja pystyi valitsemaan vain yhden vaihtoehdon. Freelancer-työtä tehdään usein toisen työn ohessa: 42 prosenttia freelancereista valitsi lisäksi toisen ammattiaseman.
- Muu-vaihtoehdon (4) avoimen kentän vastaukset ovat opiskelija työn ohessa, apurahakirjailija, VTT & toisen kerran väitöskirjatutkija sekä kustannustoimittaja.

11

Tehtävä tiedeviestinnässä

Voi valita useita vaihtoehtoja

12

Tehtävä tiedeviestinnässä

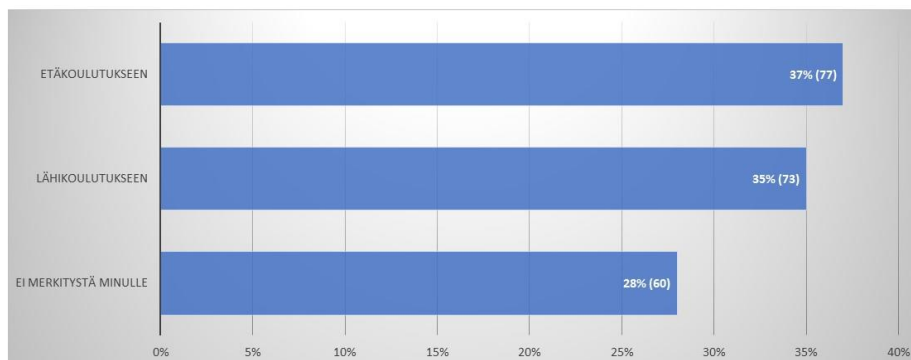
- Tässä kysymyksessä vastausten määrää ei rajoitettu. Vastauksia tuli 364, eli jokaisella vastaajalla on keskimäärin 1,7 roolia. Tämä luku oli sama vuoden 2017 jäsenkyselyssä.
- Kaikista vastanneista näissä ammateissa (työsuhde vakituinen, määräaikainen, freelance tai yrittäjä) työskentelee:
 - Toimittajina 50 %
 - Viestinnän asiantuntijoina 34 %
 - Tieteellisen lehden/sarjan toimittajina 17 %
 - Kustannustoimittajina 5 %
- Bloggaajilla/kolumnisteilla on keskimäärin 2,9 tehtävää tiedeviestinnässä. Heistä suuri joukko työskentelee freelancetoimittajina (62%), tieteellisen julkaisun sivutoimisena (muun työn ohessa) toimittajana (29%) ja tietokirjailijoina (62%).
- Muu-vaihtoehdon avoimen kentän vastaukset: tutkija (5), sivutoiminen tiedeviestijä (6), valokuvaaja, kuvaaja, tiededokumentaristi, viestinnän asiantuntija määräaikaisessa työsuhteessa (2), pääsihteeri, visualisti, tohtorikouluttaja, media/toimituskuntaan kuuluva toimittaja (2), infograafikko, strategian asiantuntija, tiedeviestinnän opiskelija, tiedeasiantuntija, päätoimittaja, toimitussihteeri, tuottaja.

13

Etä- vai lähikoulutus?

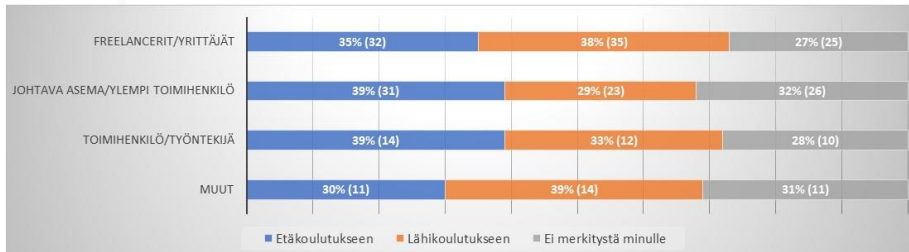
Osallistuisitko mieluummin etä- vai lähikoulutukseen?

15

Etä- vai lähikoulutus?

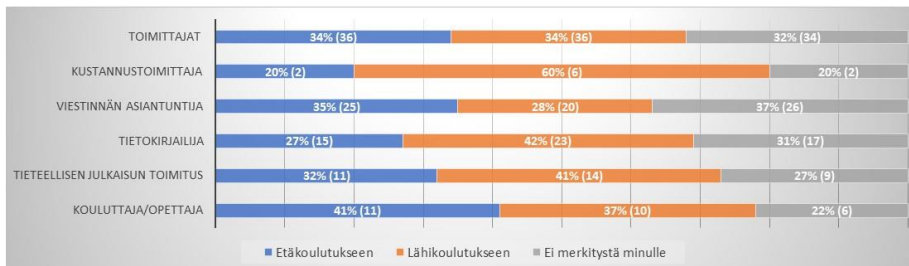
- Itsensä työllistävillä sekä toimihenkilö/työntekijöillä etä- ja lähikoulutus ovat lähes yhtä toivottuja. Johtavassa asemassa tai ylempänä toimihenkilönä työskentelevät valitsivat useimmin etäkoulutuksen.
- Muut-ryhmän vastaajille (eläkeläiset, kotiäidit ja -isät, opiskelijat sekä työttömät) lähikoulutus on hieman muita vaihtoehtoja suosittu. Kaikissa ryhmissä noin kolmannekselle koulutuksen järjestämis muodolla ei ole merkitystä.

16

Etä- vai lähikoulutus?

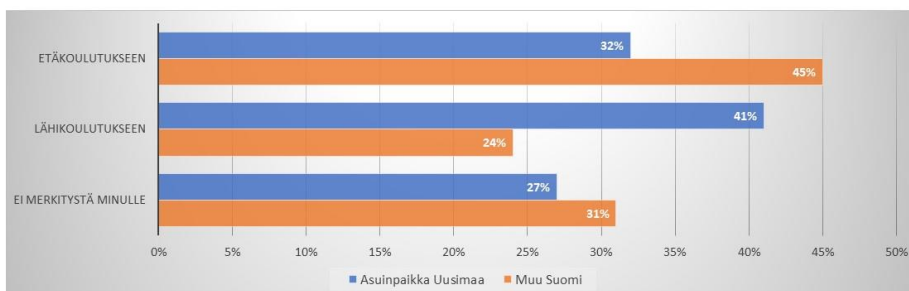
- Yleisimpien työtehtävien mukaan vertailtuna erityisesti tietokirjailijat sekä tieteellisen lehden/sarjan toimittajat osallistuisivat mieluiten lähikoulutukseen.
- Viestinnän asiantuntijat valitsevat hieman useammin etäkoulutuksen. Heistä useimmille järjestämisen muodolla ei ole kuitenkaan merkitystä.
- Kustannustoimittajien pienestä määrästä yli puolet haluaisi osallistua lähikoulutukseen.

17

Etä- vai lähikoulutus?

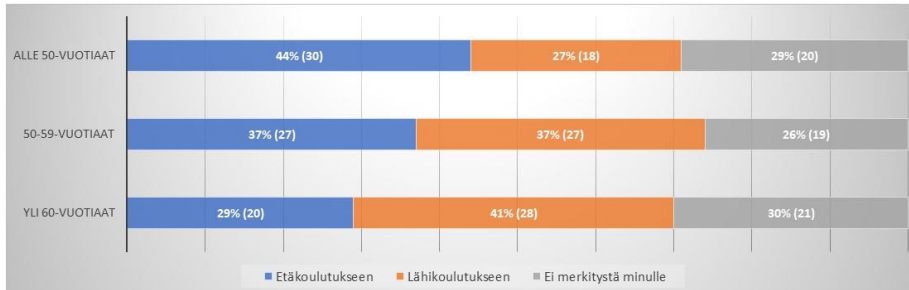
- Uudellamaalla asuvat valitsevat useammin lähikoulutuksen, kuin muualla Suomessa asuvat. Tämä voi johtua siitä, että koulutukset ovat tyypillisesti järjestetty pääkaupunkiseudulla. Avoimen kysymyksen vastauksissa nousi esiin pääkaupunkiseudulla järjestettävien koulutusten hankaluus muualla asuville.

18

Etä- vai lähikoulutus?

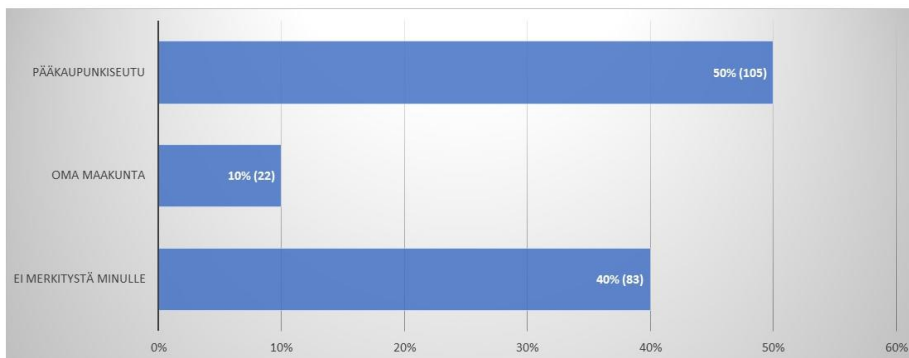
- Toiveet järjestämismuodosta kolmeen, vastaajien määrältään suunnilleen yhtä suureen ikäluokkaan jaettuna. Vanhemmat ihmiset halusivat osallistua lähikoulutuksiin hieman nuorempia useammin.

19

Koulutusten sijainti

Missä toivoisit koulutuksen järjestettävän?

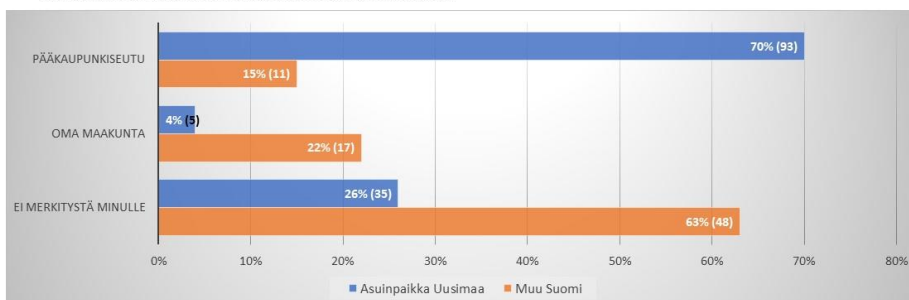

20

Koulutusten sijainti

Missä toivoisit koulutuksen järjestettävän?

- Uudellamaalla asuvat toivovat koulutusta selvästi eniten pääkaupunkiseudulle.
- Suurimmalle osalle muualla Suomessa asuvista koulutuksen sijainnilla ei ole merkitystä. Reilu viidennes heistä kuitenkin toivoisi koulutusta omalle lähiseudulle.

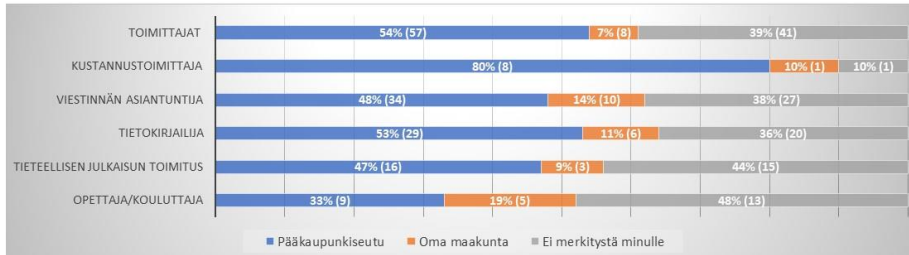
21

Koulutusten sijainti

Missä toivoisit koulutuksen järjestettävän?

- Vastaajien työtehtävien mukaan tarkasteltuna erityisesti toimittajat, kustannustoimittajat ja tietokirjailijat toivoisivat koulutusten järjestämistä pääkaupunkiseudulla. Kuitenkin myös näissä ryhmissä "ei merkitystä" vastausten osuus on huomattava.
- Viestinnän asiantuntijoissa sekä opettajissa/kouluttajissa on suhteellisesti eniten heitä, jotka haluaisivat koulutuksen omalle seudulle.

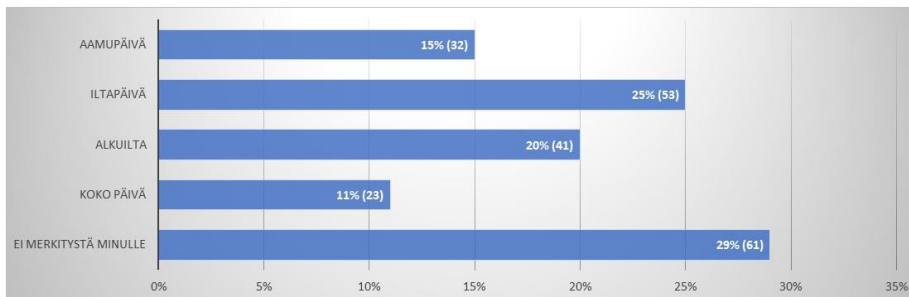
22

Koulutusten ajankohta

Mikä olisi paras ajankohta liiton koulutuksille?

- Lähes joka kolmannelle vastaajalle koulutuksen ajankohdalla ei ollut merkitystä. Koko päivä oli vähiten suosittu vaihtoehto, iltapäivä suosituin.

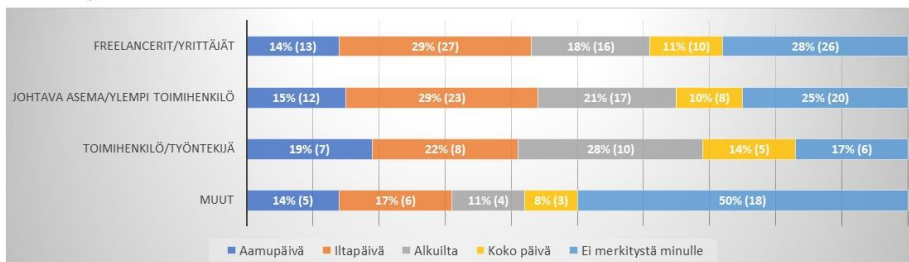
23

Koulutusten ajankohta

Mikä olisi paras ajankohta liiton koulutuksille?

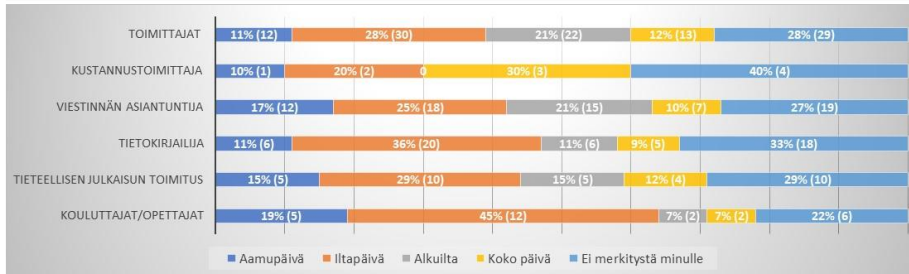
- Ammattiaseman mukaan tarkasteltuna työntekijän/toimihenkilön asemassa työskentelevät toivovat koulutuksen ajankohdaksi hieman useammin alkuiltaa kuin muita vaihtoehtoja.
- Itsensä työllistävät sekä johtavassa/ylemmässä ammattiasemassa olevat suosivat sen sijaan iltapäivää.
- Muut-ryhmälle (eläkeläiset, kotiäidit ja -isät, työttömät ja opiskelijat) ajankohdalla ei useimmiten ole merkitystä.

24

Koulutusten ajankohta

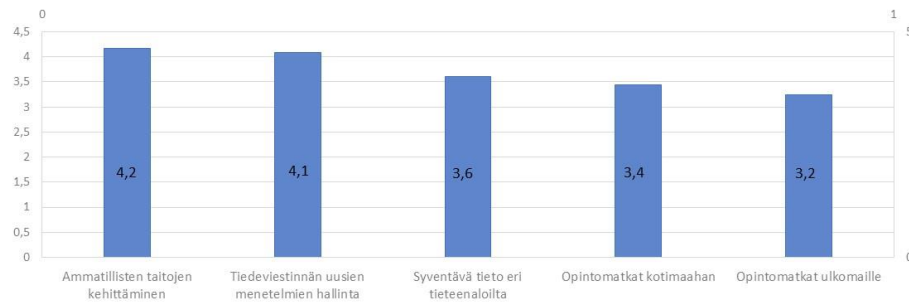
- Yleisimpien työtehtävien perusteella tarkasteltuna erityisesti toimittajat, kouluttajat/opettajat sekä tietokirjailijat valitsevat koulutusten ajankohdaksi mieluiten iltapäivän.
- Pienilukuisessa kustannustoimittajien joukossa myös kokopäiväinen koulutus on suosittu vaihtoehto.
- Kaikissa ryhmissä on huomattava osa myös "ei merkitystä"-vastauksia.

25

Koulutusten sisältö

- Kysymys: Kuinka tärkeäksi koet liiton järjestämät eri tyyppiset koulutukset? Asteikolla 1 (ei lainkaan tärkeä) –5 (erittäin tärkeä).

26

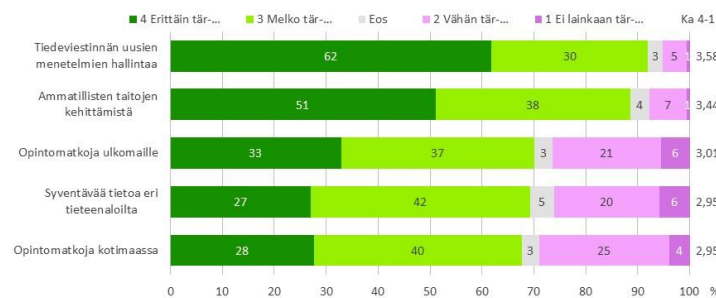
Koulutusten sisältö

Vertailua vuoteen 2017

- Vuoden 2017 jäsenkyselyssä jäseniltä kysyttiin samanlainen kysymys sisältöjen tärkeydestä. Vastausten keskiarvoa ei voi verrata suoraan tämän kyselyn tuloksiin, sillä käytetty arvoasteikko oli erilainen (arvot 1-4). Tuloksista voi kuitenkin tarkastella sisältöjen tärkeysjärjestystä, joka näyttää olevan muuttunut.

2017

Suomen Tiedetoimittajain liiton vuoden 2017 jäsenkysely, Taloustutkimus Oy/ Merja Tuominen.

27

Koulutusten sisältö

Vertailua vuoteen 2017

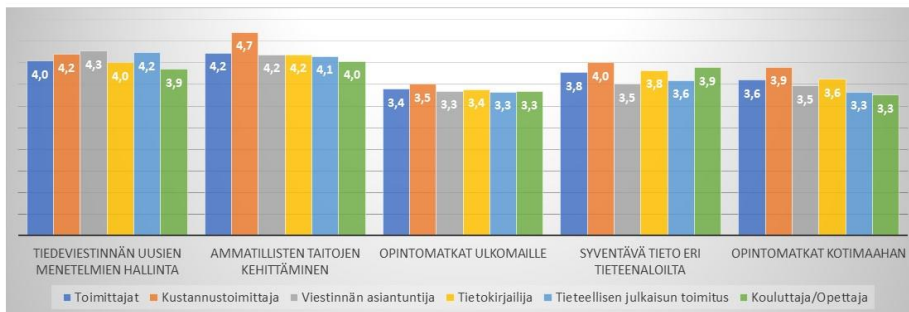

- Vuonna 2017 jäsenkyselyssä jäsenet pitivät koulutusten tärkeimpänä sisältönä tiedeviestinnän uusien menetelmien hallintaa, ja toiseksi tärkeimpänä ammatillisten taitojen kehittämistä. Nyt nämä ovat kääntyneet toisinpäin. Samat sisällöt olivat jäsenten mielestä tärkeimpiä myös vuonna 2012.
- Huomion arvoista on kuitenkin se, että kahden tärkeimpänä pidetyn sisällön keskiarvon ero on ollut kaikissa toteutetuissa kyselyissä hyvin pieni. Nämä vaihtoehdot ovat siis selkeästi jäsenten mielestä vuodesta toiseen niitä, joista koulutuksia olisi tärkeintä järjestää.
- Kolmanneksi tärkeimpänä vuonna 2017 jäsenet pitivät opintomatkoja ulkomaille. Vuoden 2020 koronapandemia on voinut vaikuttaa siihen, että ulkomaille matkustaminen on pudonnut järjestyksessä pohjalle.

28

Koulutusten sisältö

- Sisällön tärkeyden arviointi vastaajien työtehtävien mukaan tarkasteltuna.
- Asteikko 1 (ei lainkaan tärkeää)–5 (erittäin tärkeää järjestää.)

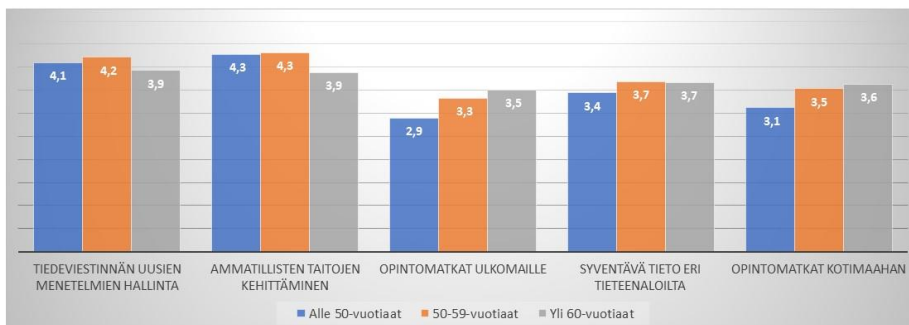

29

Koulutusten sisältö

Ikäluokan mukaan

- Sisällön tärkeyden arviointi kolmen ikäluokan mukaan tarkasteltuna.
- Asteikko 1 (ei lainkaan tärkeää)–5 (erittäin tärkeää järjestää.)

30

Koulutusten sisältö

Huomioita

- Viestinnän asiantuntijoille syventävä tieto eri tieteenaloilta on hieman vähemmän tärkeää kuin muille ammattiryhmille. Suurimman keskiarvon tälle sisällölle antoivat puolestaan kouluttajat/opettajat, tietokirjailijat sekä kustannustoimittajat.
- Tiedeviestinnän uusien menetelmien hallintaa kouluttajat/opettajat pitivät hieman vähemmän tärkeänä kuin muut ammattiryhmät. Tätä sisältöä pitivät puolestaan tärkeimpänä viestinnän asiantuntijat sekä tieteellisen julkaisun toimittajat.
- Toimittajat, tietokirjailijat, kouluttajat/opettajat sekä kustannustoimittajat pitivät tärkeimpänä koulutussisältönä ammatillisten taitojen kehittämistä.
- Kolmessa ikäluokassa tarkasteltuna koulutusten sisällön tärkeysjärjestys on jokaisessa ikäluokassa sama kuin kaikilla vastaajilla.
- 60-vuotiaat ja vanhemmat pitävät opintomatkoja niin kotimaahan kuin ulkomaillekin tärkeämpinä kuin nuoremmat vastaajat. Sen sijaan alle 60-vuotiaat vastaajat pitivät tiedeviestinnän uusien menetelmien sekä ammatillisten taitojen kehitystä hieman tärkeämpänä kuin yli 60-vuotiaat.

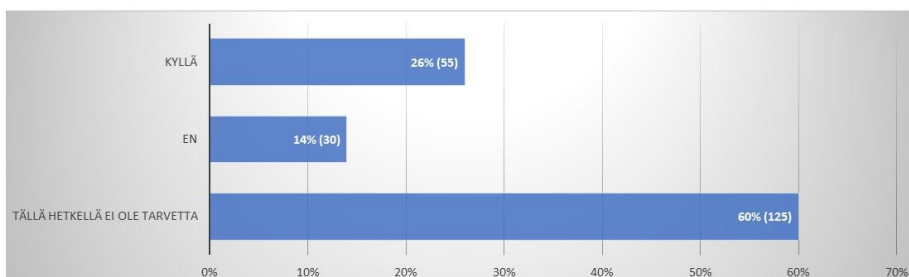
31

Mentorointi

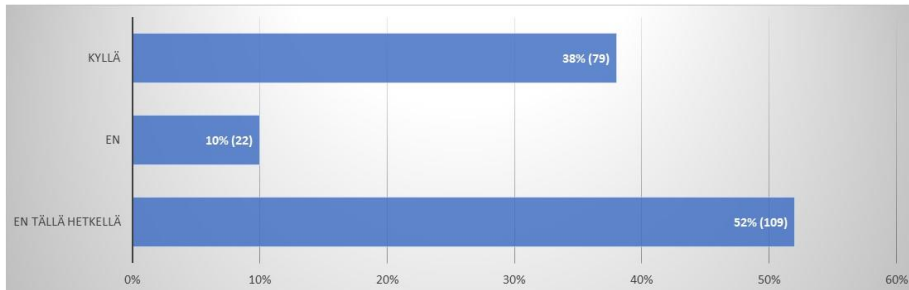
- Kysymys: Haluaisitko löytää itsellesi mentorin/ajattelukumppanin liiton piiristä?

33

Mentorointi

- Kysymys: Oisitko valmis tarjoamaan kokemustasi kollegalle mentorina?

34

Mentorointi

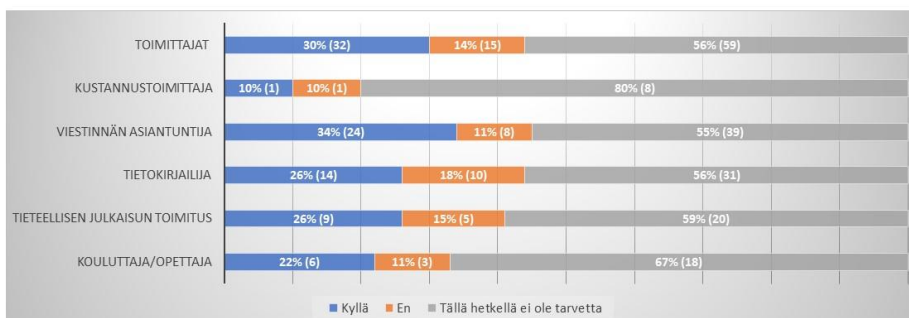
- Mentorointia itselleen haluavista (55)
 - 55 % (30) on valmis itse mentoroimaan kollegaa
 - 9 % (5) ei ole valmis itse mentoroimaan
 - 36% (20) ei ole tällä hetkellä valmis itse mentoroimaan.
- Niistä, jotka eivät halua mentorointia (30)
 - 23% (7) on itse valmis mentoroimaan kollegaa
 - 50% (15) ei ole valmis itse mentoroimaan
 - 27% (8) ei ole tällä hetkellä valmis itse mentoroimaan.
- Niistä, jotka ovat valmiita tarjoamaan kokemustaan kollegalle mentorina (79)
 - 38% (30) haluaisi itselleen mentorin/ajattelukumppanin
 - 9% (7) ei haluaisi itselleen mentoria/ajattelukumppania
 - 53% (42) ei tällä hetkellä tarvitse mentoria/ajattelukumppania.

35

Mentorointi

Työtehtävien mukaan

- Kysymys: Haluaisitko löytää itsellesi mentorin/ajattelukumppanin liiton piiristä?

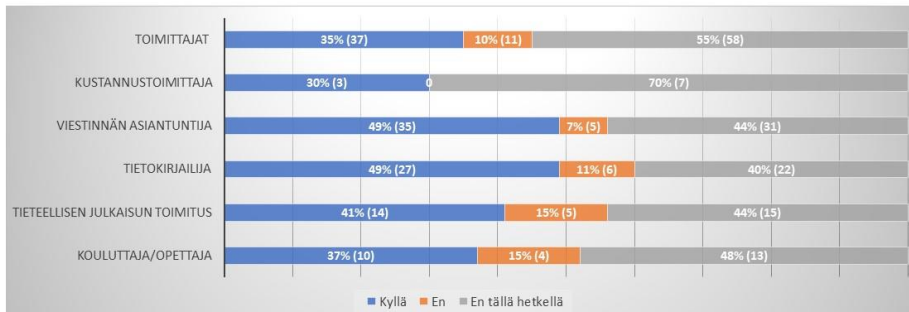
36

Mentorointi

Työtehtävien mukaan

- Kysymys: Olisitko valmis tarjoamaan kokemustasi kollegalle mentorina?

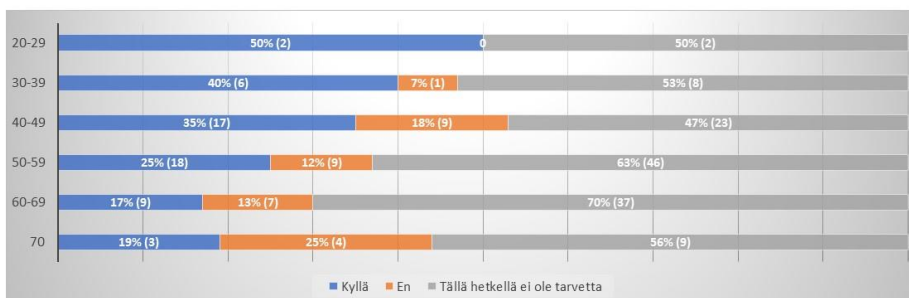
37

Mentorointi

Ikäryhmien mukaan

- Kysymys: Haluaisitko löytää itsellesi mentorin/ajattelukumppanin liiton piiristä?
- Kaikkien ikäryhmien mukaan tarkasteltuna.

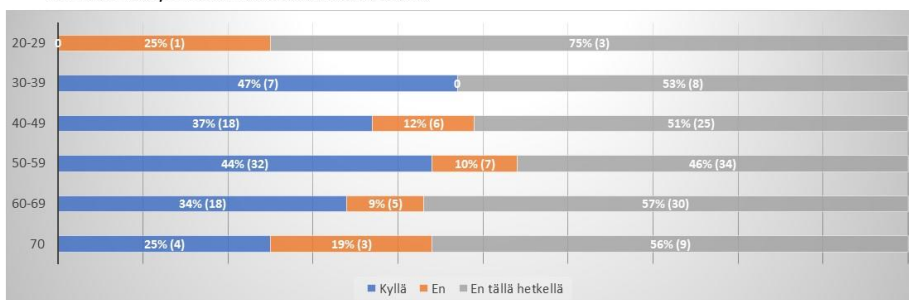
38

Mentorointi

Ikäryhmien mukaan

- Kysymys: Olisitko valmis tarjoamaan kokemustasi kollegalle mentorina?
- Kaikkien ikäryhmien mukaan tarkasteltuna.

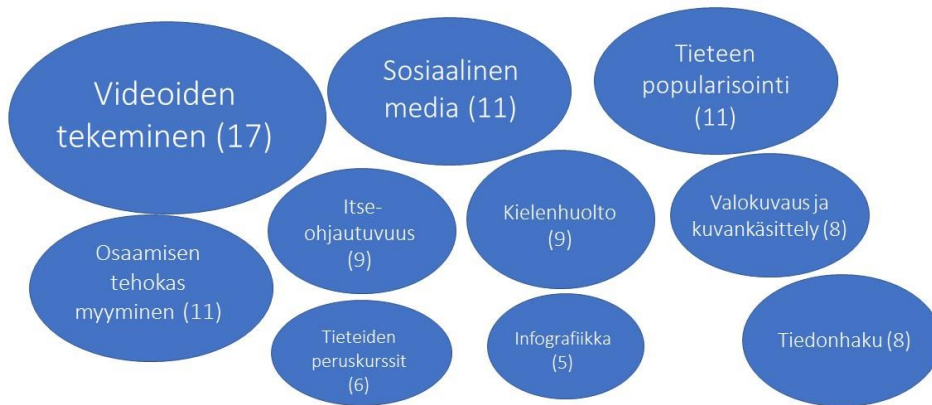

39

Avoim kysymys – Nyt saa toivoa!

Millaista koulutusta toivoisit liiton järjestävän juuri sinulle?

41

Avoim kysymys – Nyt saa toivoa!

Sisällönanalyysi

- Avoimen kysymyksen kohdalla toiveistaan kertoo 189 vastaajaa, ja huomattava määrä vastauksista on hyvin perusteellisia.
- Määrällisesti eniten toivottuja koulutussisältöjä ovat videoiden tekeminen (mainittiin 17 vastauksessa), sosiaalisen median käyttö tiedeviestinnässä (11), tieteen popularisointi (11), sekä oman osaamisen myyminen ja markkinointi (11). Useasti toivottua on myös kielenhuolto (9), ammatillinen itseohjautuvuus (9), tiedonhaku ja faktantarkistus (8), valokuvaus ja kuvankäsittely (8), tieteiden peruskurssit (6) ja infografiikka (5).
- Useassa vastauksessa on toiveita koulutuksen järjestämismuodoista. Monet kertovat, että tavallisesti lähikoulutukset ovat mieluisampia, mutta koronan aikana koulutukset tulisi järjestää etänä. Vastauksissa ehdotetaan talleita koulutuksista, joihin voisi palata myöhemmin. Toiveissa nousee esiin myös asiantuntijapaneelit, työpajat ja yhdessä keskustelu kollegojen kanssa.
- Kansainvälisiä vieraita toivotaan, ja useat kaipaavat yhteisiä matkoja, kunhan koronatilanne sen sallii. Huomautettiin myös, että kysymys etä- ja lähikoulutuksista oli vaikea, sillä mieluisin muoto riippuu aina koulutuksen sisällöstä.

42

Avoin kysymys

Kehysanalyysi 1/3

Toiveet on jaettu kehysanalyysin avulla viiteen pääkehykseen, jotka erottuivat vastauksissa selvimmin: Sosiaalisuus, aihelähtöisyys, urakehitys, tekninen osaaminen ja jutun tekeminen.

Sosiaalisuus

Jäsenille koulutustilaisuudet ovat tärkeitä sosiaalisia tapahtumia ja verkostoitumismahdollisuuksia, joiden nähdään lisäävän erityisesti itsensä työllistävien työssä jaksamista. Mahdollisuutta siirtää sosiaalisuus verkkokoulutuksiin, sekä koronatilanteen mukaan lähikoulutusten pitämistä pohditaan useassa vastauksessa.

Jäsenet toivovat perinteisten koulutusten lisäksi yhteisiä matkoja, kahvitteluhetkiä ja sekä erilaisia keskustelua ja vertaistukea sisältäviä koulutustilaisuuksia.

Aihelähtöisyys

Tiedetoimittajat ovat kiinnostuneita erilaisista tiedeaiheista sekä yhteiskunnallisista aiheista. Tieteenalojen peruskursseja, koulutusta tiedeviestinnän uusista trendeistä meiltä ja maailmalta sekä kansainvälistä tiedeviestintää toivotaan koulutuksiin. Disinformaatio ja pseudotieteet, sekä tiedetoimittajan rooli näiden suhteen kiinnostaa.

43

Avoin kysymys

Kehysanalyysi 2/3

Tietoturva-asiat, tekijänoikeusasiat, ilmastonmuutos, Covid-19 korostuvat. Myös EU-hankkeet, tekoäly, ryhmäpsykologia, taloustutkimus ja markkinamekanismit, sote ja digitalisaatio koetaan ajankohtaisiksi. Tietokirjan kirjoittaminen, tieteen tutkimus, kulttuurien erityispiirteet, media eri maissa sekä jotkin ammatin harjoittamiseen liittyvät sisällöt kuten kopiostomaksut ja lehtien maksamat korvaukset mainitaan.

Urakehitys

Jäsenet toivovat koulutuksia myös omalla uralla etenemisen tueksi. Esimerkiksi itsensä markkinointiin, henkilöbrändäykseen ja verkostojen luomiseen toivotaan koulutusta. Oman näkyvyyden tukemista myös hakukoneoptimointia ja somea koskevalla koulutuksella toivotaan paljon.

Palveluotoilua sekä kirjoitus- ja toimituspalveluiden tuotteistamista ehdotetaan. Aloitteleville tiedetoimittajille toivotaan omaa koulutusta siitä, kuinka esimerkiksi myydä osaamistaan. Työnantajien eli julkaisijoiden esittely, sekä parhaat vinkit juttujen ”pitsaamiseen” mainittiin.

44

Avoin kysymys

Kehysanalyysi 3/3

Tekninen osaaminen

Erilainen tekniseen osaamiseen liittyvä koulutus on erittäin toivottua, erityisesti jäsenet haluaisivat valokuvaamiseen ja kuvankäsittelyyn sekä videokuvaamiseen ja videoiden editoimiseen liittyvää koulutusta. Lisäksi somekanavien käyttöön opastava koulutus on toivottua, ja somekanavista mainitaan Instagram ja Tik tok.

Uudet keinot tiedeviestinnän menetelmiin kiinnostaa, ja esiin nousi muun muassa hyvän infografiikan tekeminen, Excel- ja InDesign-ohjelmien sekä data-analytiikan työkalujen käyttö, sekä uusi OJS-alusta. Video- ja audiokäsikirjoitus sekä podcast-koulutus mainitaan.

Jutun tekeminen

Yksi toistuvista teemoista on jutun tekoprosessiin liittyvä koulutus. Kieliopillinen koulutus, sekä tarinalisuuden hyödyntäminen tiedeviestinnässä nousevat esiin. Myös visuaalisuuteen, tiedonhakuun, sekä tieteen yleistajuistamiseen toivotaan koulutusta.

Lisäksi vuorovaikutteisuuden lisääminen toimitustyöhön, tilastojen ja datan hyödyntäminen, sekä tiedon ja lähteiden luotettavuuden arvioiminen ovat toivottuja aiheita. "Verkko edellä" -tyyppinen toimitustyö, vieraskielisen tiedejournalismin tuottaminen, taustamateriaalin kartoitus sekä sisällön kohdentaminen eri yleisöille mainitaan.

45

Avoin kysymys

Palaute

Palaute:

- Liitto saa vastauksissa jäseniltä kiitosta hyvien, innostavien, ajankohtaisten ja inspiroivien koulutusten järjestämisestä. Esimerkkejä:

"Liiton koulutukset ovat olleet todella hyviä, esimerkiksi kun saitte Facebookin johtajia Suomeen."

"Liiton koulutukset ovat olleet asiantuntevia, hyvin ajankohtaisia ja edelläkävijöitä. Liitolla on hyvät koulutuskumppanit. Olen osallistunut aina, kun olen voinut. En tiedä toista liittoa, jossa on näin tasokasta tarjontaa."

"Liiton koulutukset, seminaarit ja opintomatkat ovat aiheiltaan ja järjestelyiltään olleet perinteisesti erinomaisia."

- Kritiikkiäkin liitto saa:

"Ei toiveita. Paitsi että "mentori"-sanasta voisi luopua."

"Liitto tarjoaa mielestäni kovin vähän tiedelehtien toimittajille. Profiili muistuttaa toisinaan freelancereiden ammattijärjestöä ja eläkeläisten harrastuskerhoa. -- Toivoisin, että koulutuksia ja vertaistukea järjestettäisiin myös tiedelehtien toimittajille, joiden toimenkuva on ihan toinen kuin toimittajilla, viestintähenkilöillä ja bloggareilla."

"Freelancerit, jotka ovat eläkkeellä entisestä toimestaan, on syrjäytetty kokonaan mm. ulkomaanmatkoista! "

46